

Úrad OBSE pre demokratické inštitúcie a ľudské práva

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

PREDČASNÉ PARLAMENTNÉ VOĽBY

30. september 2023

Záverečná správa
volebnej hodnotiacej misie ODIHR

Varšava
29. február 2024

OBSAH

I.	STRUČNÉ ZHRNUTIE	1
II.	ÚVOD A POĎAKOVANIE.....	3
III.	POZADIE A POLITICKÝ KONTEXT	4
IV.	PRÁVNÝ RÁMEC A VOLEBNÝ SYSTÉM.....	4
V.	RIADENIE VOLIEB	6
VI.	REGISTRÁCIA VOLIČOV	8
VII.	REGISTRÁCIA KANDIDÁTOV	8
VIII.	VOLEBNÁ KAMPAŇ	11
IX.	FINANCOVANIE KAMPANE.....	13
A.	ZDROJE FINANCOVANIA	13
B.	VÝDAVKY NA KAMPAŇ.....	14
C.	OZNAMOVANIE A DOHEAD	14
X.	MÉDIÁ	15
A.	MEDIÁLNE PROSTREDIE	15
B.	PRÁVNÝ A REGULAČNÝ RÁMEC	17
C.	MEDIÁLNE POKRYTIE VOLEBNEJ KAMPANE	18
XI.	POZOROVANIE VOLIEB	18
XII.	ÚČASŤ NÁRODNOSTNÝCH MENŠÍN	19
XIII.	RIEŠENIE VOLEBNÝCH SPOROV	20
XIV.	DEŇ KONANIA VOLIEB.....	21
XV.	ODPORÚČANIA	22
A.	PRIORITNÉ ODPORÚČANIA	23
B.	INÉ ODPORÚČANIA	23
	PRÍLOHA: KONEČNÉ VÝSLEDKY.....	26
	O ODIHR	27

SLOVENSKÁ REPUBLIKA
PREDČASNÉ PARLAMENTNÉ VOĽBY
30. september 2023

Volebná hodnotiacia misia ODIHR¹

I. STRUČNÉ ZHRNUTIE

Na pozvanie orgánov Slovenskej republiky a v súlade so svojim mandátom vyslal Úrad pre demokratické inštitúcie a ľudské práva OBSE (ODIHR) Volebnú hodnotiacu misiu (EAM) na pozorovanie predčasných parlamentných volieb, ktoré sa konali 30. septembra.

Voľby sa konali za podmienok férovej súťaže a boli pluralitné, pričom sa rešpektovali základné práva a slobody. Kandidáti a politické strany mali možnosť viesť kampaň v spravodlivých podmienkach, pričom súťažili v prostredí charakterizovanom vysokou polarizáciou. Voliči mali k dispozícii širokú škálu možností naprieč celým politickým spektrom a zároveň obdržali dostatok informácií, ktoré im umožnili informované hlasovanie. Význam týchto volieb pre voličov sa odrazil vo zvýšenej volebnej účasti 68,5 percenta, čo predstavovalo najvyššiu účasť za posledné dve desaťročia. A hoci boli voľby zorganizované efektívne, v oblasti dohľadu nad financovaním kampane a riešenia volebných sporov by boli prínosom ďalšie zlepšenia s cieľom zabezpečiť transparentnosť a účinnú nápravu.

Právny rámec poskytuje primeraný základ pre uskutočnenie demokratických volieb. Končiaci parlament uskutočnil niekoľko zmien vo volebných zákonoch, pričom implementoval obmedzený počet minulých odporúčaní ODIHR vrátane zjednodušeného postupu pri hlasovaní poštou, poskytovania kópií zápisníc vo volebných miestnostiach a odstránenia široko koncipovaného zákazu zverejňovania prieskumov verejnej mienky. Žiada sa však ešte doriešiť niekoľko kľúčových odporúčaní vrátane zabezpečenia včasného a účinného riešenia volebných sporov, zaručenia účinnej účasti na voľbách pre osoby so zdravotným postihnutím, odstránenia obmedzení týkajúcich sa práva byť volený a zlepšenia dohľadu nad financovaním kampane.

Na vrchole trojstupňového systému riadenia volieb je Štátna komisia pre voľby a kontrolu financovania politických strán (ŠKV), ktorú výrazne podporujú Ministerstvo vnútra (MV) a Štatistický úrad (ŠÚ). A hoci zainteresovaní aktéri vyslovili vysokú úroveň dôvery v profesionalitu uvedených inštitúcií, rozsiahle zapojenie MV do takmer všetkých fáz volebného procesu môže ohroziť nezávislosť ŠKV. V prípade týchto volieb ŠKV zjednodušila postup podávania žiadostí o hlasovanie poštou, čím sa podujala vyriešiť jedno z predchádzajúcich odporúčaní ODIHR, ďalej zlepšila proces spracovania hlasov pri hlasovaní poštou, tým že vytvorila špecializované volebné komisie a zvýšila efektívnosť zverejňovania výsledkov pomocou využitia elektronického sčítavania výsledkov.

Registrácia voličov je decentralizovaný a nepretržitý proces, pričom za vedenie zoznamov voličov zodpovedajú obce na základe stáleho zoznamu voličov a jeho aktualizácií zo strany určených štátnych inštitúcií. Voliči si môžu overiť, že sú vedení v zoznamoch prostredníctvom individuálnych žiadostí a požiadať o vydanie hlasovacieho preukazu (HP), ktorý im umožní hlasovať v ktorejkoľvek volebnej miestnosti, pričom sú zavedené záruky proti zneužitiu. Zainteresované strany mali dôveru v presnosť a inkluzívnosť zoznamov voličov. Zoznamy voličov a počet registrovaných voličov sa však pred voľbami nezverejňujú, čím sa znižuje celková transparentnosť.

Požiadavky na registráciu kandidátov boli jednoduché a uplatňovali sa inkluzívnym spôsobom. Obmedzenia kandidatúry na základe bydliska, nespôsobilosti na právne úkony a odsúdenia za úmyselný

¹ Anglická verzia tejto správy je jediným oficiálnym dokumentom. K dispozícii je neoficiálny slovenský preklad.

trestný čin, ako aj chýbajúce ustanovenia o individuálnej kandidatúre však nie sú v súlade s medzinárodnými záväzkami a normami.

Kandidáti sa mohli zúčastniť politickej súťaže za rovnakých podmienok, pričom boli rešpektované základné slobody. V kampani však pokračovala polarizácia, napätie a rozdielne názory na ďalšie smerovanie krajiny, ktoré viedli k predčasným voľbám, čo ďalej vyostrolo diskusiu medzi kandidátmi. Obzvlášť rozdeľujúce boli protichodné pozície v kampani, týkajúce sa voľby medzi liberálnymi a tradičnými hodnotami, vonkajších vzťahov krajiny a podpory Ukrajiny. Verbálne útoky na oponentov, štátne inštitúcie a vnímané prejavy liberálnych politik, ktoré boli bežnou súčasťou rétoriky niektorých strán, mali škodlivý vplyv na verejnú diskusiu a neprispievali k posilneniu dôvery vo verejné inštitúcie. Mnohí zainteresovaní považovali toxickú povahu kampane, vrátane uchýľovania sa k buričským a nenávisným prejavom a prípadov fyzických potýčok medzi kandidátmi za alarmujúce signály. A hoci kandidáti využili všetky tradičné metódy vedenia volebnej kampane, viaceré politické strany presunuli do centra pozornosti sociálne médiá, ako svoj kľúčový komunikačný kanál.

Celoštátna stratégia rovnosti žien a mužov podporuje politickú účasť žien, ale konkrétne opatrenia na zvýšenie počtu žien v parlamente ešte neboli zavedené. Ak politické strany vôbec riešili otázky relevantné pre ženy zväčša to bolo cez prizmu ich úlohy ako matiek či opatrovateliek. Ženy boli nedostatočne zastúpené v ŠKV a údaje o členoch volebných komisií na nižšej úrovni rozčlenené podľa pohlavia sa nezberali. Neexistujú žiadne osobitné opatrenia na podporu účasti žien a hoci sa počet žien v novozvolenom parlamente zvýšil o jednu na 33 zo 150, zostal hlboko pod medzinárodným cieľom podľa osvedčenej praxe.

Zákon poskytuje celkovo primeranú reguláciu financovania kampane. Zostávajúce nedostatky a medzery v zákone, najmä pokiaľ ide o úvery, výdavky tretích strán a zverejňovanie prostredníctvom transparentných účtov kampane, však ponechávajú priestor na obchádzanie existujúcich limitov pre dary a výdavky a mechanizmov na zabezpečenie transparentnosti. Pred voľbami sa nevyžaduje podávanie správ a to spolu s nedostatočnými požiadavkami na zverejňovanie zistení zo strany MV obmedzuje transparentnosť. MV a ŠKV nemajú dostatočne silný mandát a schopnosti vykonávať účinný dohľad.

Mediálne prostredie je rôznorodé a pluralitné, na druhej strane je ovplyvnené pretrvávajúcimi problémami súvisiacimi s obťažovaním novinárov, zraniteľnosťou médií voči politickému vplyvu a rozsiahlym rozšírením dezinformácií. Verejné a súkromné médiá umožnili rozsiahle mediálne pokrytie kandidujúcich strán a ich kampane, a to aj prostredníctvom diskusií. Online zdroje poskytovali rovnako bohaté a rôznorodé informácie, ale boli náchylnejšie na šírenie radikalizovaných názorov a niekedy aj manipulatívnych príbehov vrátane obsahu, ktorého cieľom bolo podkopať dôveru v demokratické inštitúcie, verejných činiteľov a volebný proces. Prevalencia dezinformácií v predvolebnom období a výzvy, ktoré prináša manipulatívny obsah vytvorený umelou inteligenciou šírený prostredníctvom sociálnych sietí, zdôraznili potrebu silných opatrení na boj proti ich vplyvu.

Informácie a materiály pre voličov sú k dispozícii vo viacerých jazykoch, čo uľahčuje volebnú účasť národnostných menšín. Počet kandidátov z radov menšín a úroveň ich dôvery v realizáciu kampaní založených na politických programoch sa postupne zvyšuje. Téma inklúzie menšín, najmä Rómov, sa však v kampani často riešila negatívnym a stereotypným spôsobom, s častým výskytom ponižujúcich a nenávisných poznámok. Polícia vyšetrovala niekoľko obvinení z kupovania hlasov v rómskych komunitách, a v tejto súvislosti bolo voči trom osobám vznesené trestné obvinenie.

Proces hlasovania aj sčítania hlasov sú oprávnení pozorovať občianski a medzinárodní pozorovatelia. Právna úprava však výslovne neobsahuje ustanovenia, pokiaľ ide o pozorovanie ďalších fáz volebného procesu ako aj o postavenie a práva pozorovateľov. Nezaznamenali sme žiadne celoštátne snahy o pozorovanie volieb zo strany občanov.

Zákon nestanovuje skrátené lehoty a záruky riadneho procesu na riešenie sporov súvisiacich s voľbami, čo je v rozpore s medzinárodnými záväzkami a osvedčenými postupmi. Zatiaľ čo ŠKV a MV posudzovali niektoré sťažnosti počas kampane, niektoré iné nevyriešili do dátumu konania volieb, čo vyvoláva obavy o existenciu účinných nápravných opatrení. Súdne opravné prostriedky v konečnej inštancii nie sú k dispozícii vo všetkých veciach a občania nemajú trvalé práva na napadnutie výsledkov volieb, čo je v rozpore s osvedčenými postupmi z praxe.

V súlade s metodikou ODIHR misia EAM nevykonávala systematické alebo komplexné pozorovanie volebného dňa, ale navštívila len obmedzený počet volebných miestností. V navštívených volebných miestnostiach volebný proces dobre riadili skúsení členovia volebných komisií (VK), pričom boli zaznamenané len menšie procesné nezrovnalosti. Približne polovica navštívených volebných miestností nebola prístupná voličom so zníženou pohyblivosťou a neboli k dispozícii žiadne asistenčné nástroje a dostupné volebné materiály, a to ani pre osoby so zrakovým postihnutím. ŠÚ zverejnil výsledky volieb včas online, čo prispelo k transparentnosti a konečné výsledky boli zverejnené 1. októbra.

Táto správa prináša niekoľko odporúčaní na podporu úsilia o priblíženie volieb v Slovenskej republike k súladu so záväzkami OBSE a ďalšími medzinárodnými záväzkami a štandardmi pre demokratické voľby. Prioritné odporúčania sa zameriavajú na potrebu vymedziť v praxi kompetencie a navýšiť kapacity ŠKV a MV, a to aj v oblasti dohľadu nad financovaním kampane, na potrebné legislatívne zmeny týkajúce sa práva byť volený, ohovárania a riešenia volebných sporov, ako aj na sprístupnenie volebného procesu voličom so zdravotným postihnutím. ODIHR je pripravený pomáhať orgánom pri ďalšom zlepšovaní volebného procesu a pri riešení odporúčaní obsiahnutých v tejto a v predchádzajúcich správach.

II. ÚVOD A POĎAKOVANIE

Na základe pozvania orgánov Slovenskej republiky na pozorovanie predčasných parlamentných volieb v roku 2023 a v súlade so svojím mandátom vyslal Úrad OBSE pre demokratické inštitúcie a ľudské práva (ODIHR) volebnú hodnotiacu misiu (EAM) s trvaním od 16. septembra do 4. októbra.² Misiu EAM ODIHR viedla Ingibjörg Gísladóttir a pozostávala z piatich odborníkov vybraných z piatich zúčastnených štátov OBSE, z ktorých boli tri ženy a dvaja muži. Misia EAM sídlila v Bratislave a navštívila niektoré lokality v okolí hlavného mesta, vrátane miest Pezinok a Senec.

Misia hodnotila volebný proces z hľadiska súladu so záväzkami OBSE, inými medzinárodnými záväzkami a štandardmi pre demokratické voľby ako aj vnútroštátnymi právnymi predpismi. V súlade s metodikou ODIHR misia EAM nevykonávala pozorovanie postupov počas dňa konania volieb systematickým alebo komplexným spôsobom, ale navštívila obmedzený počet volebných miestností.

Zástupcovia misie ODIHR EAM by chceli vyjadriť poďakovanie Ministerstvu zahraničných vecí a európskych záležitostí, Ministerstvu vnútra a Štátnej komisii pre voľby a kontrolu financovania politických strán za ich spoluprácu a pomoc, ako aj vyjadriť vďaka zástupcom iných štátnych a obecných inštitúcií, justície, volebným komisiám, politickým stranám, médiám, občianskej spoločnosti, akademickej obci, rezidentnej diplomatickej komunite a ďalším partnerom za to, že sa podelili so zástupcami misie o svoje názory.

² Pozri [predchádzajúce správy ODIHR o voľbách v Slovenskej republike](#).

III. POZADIE A POLITICKÝ KONTEXT

Slovenská republika je parlamentnou republikou s vládou na čele s premiérom, ktorého vymenúva prezident. Zákonodarnú moc vykonáva Národná rada (NR SR), jednokomorový parlament zložený zo 150 členov a volený na štvorročné funkčné obdobie.

Do parlamentu sa po voľbách v roku 2020 dostalo šesť politických strán a štyri z nich - Obyčajní ľudia a nezávislé osobnosti (OĽaNO), Sme rodina, Sloboda a solidarita (SaS) a Za ľudí - vytvorili koaličnú vládu.³ Avšak už krátko po voľbách vládna moc čelila zdĺhavej politickej kríze. Pretrvávajúce nezhody medzi vládncami stranami prinútili premiéra v marci 2021 odstúpiť. V septembri 2022 koalícia po odchode SaS stratila väčšinovú podporu a v decembri 2022 nedokázala menšinová vláda získať dôveru parlamentu. Menšinová vláda, ktorú opätovne vymenovala prezidentka, sa snažila nájsť v NR SR novú väčšinu, ale v máji 2023 po tom, ako odstúpili ďalší ministri, odstúpila aj celá vláda. Dočasnej, tzv. úradníckej vláde, ktorú vymenovala prezidentka 16. mája NR SR rovnako vyslovila nedôveru, ale napriek tomu ju prezidentka poverila vládnutím až do konania volieb.

Nezhody v rámci vládnej koalície vyústili do dvoch pokusov opozície dosiahnuť konanie predčasných volieb prostredníctvom referenda, ktoré žiadalo o predčasné ukončenie parlamentného mandátu prostredníctvom referend alebo uznesení Národnej rady.⁴ Referendum o zmene ústavy v tomto smere sa napokon uskutočnilo 21. januára 2023, ale bolo neplatné z dôvodu nesplnenia požiadavky dostatočnej účasti voličov.⁵ Napriek tomu NR SR 25. januára v súlade s politickým konsenzom, že predčasné parlamentné voľby sú riešením patovej politickej situácie, prijal ústavný pozmeňujúci a doplnujúci návrh, ktorým si sama umožnila vyhlásiť predčasné voľby, a 1. februára schválila zákon o usporiadaní predčasných volieb 30. septembra 2023.

Ženy sú v politickom živote nedostatočne zastúpené. Do NR SR, ktorej končí mandát bolo zvolených len 32 žien poslankyň a len traja zo šestnástich ministrov kabinetu v predchádzajúcej vláde boli ženského pohlavia a toto číslo zostalo rovnaké aj vo vláde, ktorá sa sformovala po týchto voľbách. Súčasným prezidentom Slovenskej republiky je žena.

V záujme posilnenia účasti žien na politickom živote by inštitúcie, politické strany a iné zainteresovaní aktéri mali zvýšiť úsilie o riešenie existujúcich rodových stereotypov a znížiť rodové rozdiely prostredníctvom regulačných opatrení a presadzovania záujmov žien.

IV. PRÁVNÝ RÁMEC A VOLEBNÝ SYSTÉM

Parlamentné voľby sa riadia predovšetkým ústavou z roku 1992, Zákonom o podmienkach výkonu volebného práva a o zmene a doplnení niektorých zákonov (zákon o voľbách) z roku 2014, Zákonom o volebnej kampani z roku 2014 a Zákonom o politických stranách a politických hnutiach (zákon o politických stranách) z roku 2005. Právny rámec poskytuje primeraný základ pre uskutočnenie demokratických volieb.

Počas posledného volebného obdobia sa v rokoch 2021 a 2022 uskutočnilo niekoľko zmien vo volebnom zákone a zákone o volebnej kampani. Tieto zmeny okrem iného zjednodušili postup pri

³ Parlamentné mandáty boli rozdelené nasledovne: OĽaNO (53 mandátov), SMER – Sociálna demokracia (SMER-SD; 38 mandátov), Sme rodina (17 mandátov), Kotleba Ľudová strana Naše Slovensko (ĽSNS; 17 mandátov), Sloboda a solidarita (SaS; 13 mandátov) a Za ľudí (12 mandátov).

⁴ Petície za vyhlásenie referenda boli prezidentke predložené v máji 2021 a potom opäť v auguste 2022. Iniciatívy zasadzujúce sa o referendum boli široko vnímané ako snahy podporované stranami Smer - SD, Hlas, Republika a Slovenská národná strana (SNS).

⁵ Vyžaduje sa účasť najmenej 50 percent voličov. Volebná účasť bola 27,3 percenta.

hlasovaní poštou, umožnili, aby sa prieskumy verejnej mienky zverejňovali až dva dni pred voľbami, zabezpečili povinný elektronický prenos výsledkov z volebných miestností a zaviazali obce, aby na svojich webových stránkach zverejnili zápisnice Okrskových volebných komisií (OKVK) s výsledkami hlasovania. Tieto zmeny a doplnenia sa týkali niekoľkých predchádzajúcich odporúčaní ODIHR.⁶

Určité aspekty volebného procesu sú však stále nedostatočne regulované a niekoľko predchádzajúcich odporúčaní Úradu pre demokratické inštitúcie a ľudské práva (ODIHR) ešte stále zostalo nedoriešených. Predchádzajúce odporúčania zahŕňajú jasné vymedzenie postupov a zavedenie zrýchlených lehôt na riešenie volebných sporov, rozšírenie možností nezávislého prístupu k volebnému procesu a materiálom súvisiacim s voľbami pre osoby so zdravotným postihnutím, dekriminalizáciu ohovárania, posilnenie kapacity orgánu pre dohľad nad financovaním kampaní, odstránenie obmedzení možnosti byť volený na základe odsúdenia za úmyselný trestný čin, nespôsobilosti k právnym úkonom, adresy trvalého pobytu a politickej príslušnosti a právne ustanovenia týkajúce sa akreditácie a prístupu pozorovateľov vo všetkých fázach volebného procesu. Niektorí účastníci rozhovorov s ODIHR EAM poznamenali, že v prípade zmien vo volebných zákonoch chýba širšia konzultácia so všetkými príslušnými zainteresovanými stranami ako aj politická vôľa zaoberať sa odporúčaniami občianskej spoločnosti.⁷ V súlade s medzinárodnými záväzkami a osvedčenými postupmi z praxe by sa zmeny a doplnenia volebných zákonov mali vypracovať a prijať až po komplexnej a inkluzívnej verejnej diskusii.⁸

S cieľom riešiť zostávajúce medzery a nedostatky vo volebnom zákone by sa orgány mali v dostatočnom predstihu pred ďalšími parlamentnými voľbami zapojiť do inkluzívnych a komplexných verejných konzultácií a diskusií a zaoberať sa predchádzajúcimi odporúčaniami strán zainteresovaných vo voľbách ako aj odporúčaniami pozorovateľov

150 poslancov Národnej rady SR vyberajú voliči pomerným systémom výberom z verejných kandidátnych listín v jednom celoštátnom volebnom obvode.⁹ Politické strany musia získať päť percent platných hlasov, aby získali oprávnenie zúčastniť sa na rozdelení mandátov v NR SR, pričom uvedené minimálne hodnoty pre koalície s najviac tromi, prípadne so štyrmi a viacerými stranami sú stanovené na sedem a desať percent. Voliči môžu odovzdať až štyri preferenčné hlasy pre kandidátov na zvolenom hlasovacom lístku. Kandidáti, ktorí získajú viac ako tri percentá preferenčných hlasov, majú pri získaní poslaneckého mandátu prednosť. Ostatné mandáty sa udeľujú na základe poradia v zozname kandidátov na hlasovacom lístku.

⁶ Ministerstvo spravodlivosti uskutočnilo aj verejné konzultácie s cieľom právnej úpravy Trestného zákonníka tak, aby poskytoval dodatočné záruky proti kupovaniu hlasov. Súvisiace pozmeňujúce a doplňujúce návrhy boli prerokované v parlamente, ale zatiaľ neboli prijaté.

⁷ Slovenské národné centrum pre ľudské práva vo svojej [Správe o dodržiavaní ľudských práv](#) za rok 2022 vyjadruje obavy z opakovaného prijímania zákonov bez predchádzajúcej riadnej konzultácie s príslušnými inštitúciami a verejnosťou a poukazuje na nedostatočné úsilie legislatívy o riešenie dlhodobých odporúčaní na zosúladienie zákona s medzinárodnými normami v oblasti ľudských práv (pozri s. 25). [Správa Európskej komisie o právnom štáte](#) na Slovensku z roku 2023 uvádza, že zákonodarcovia neprizvali ŠKV, aby sa vyjadrila k návrhom zmien a doplnení týkajúcich sa trestných sankcií za kupovanie hlasov.

⁸ Odsek 5.8 [Kodanského dokumentu OBSE](#) z roku 1990 uvádza, že právne predpisy sa prijímajú až po skončení verejnej konzultácie. Odseku 18.1 [Moskovského dokumentu OBSE](#) z roku 1991 uvádza, že „právne predpisy budú formulované a prijaté ako výsledok otvoreného procesu, ktorý odráža vôľu ľudí, a to buď priamo, alebo prostredníctvom ich zvolených zástupcov“. Pozri aj [Kompiláciu stanovísk a správ Benátskej komisie týkajúcich sa stability volebného práva](#).

⁹ Niektoré politické strany vyjadrili názor, že súčasný systém založený na jedinom celoštátnom volebnom obvode neprispieva k dôkladnému zastúpeniu regionálnych záujmov a vyjadrili zámer iniciovať v nasledujúcom volebnom období diskusiu v NRSR s cieľom túto situáciu zmeniť.

V. RIADENIE VOLIEB

Voľby do Národnej rady Slovenskej republiky riadi trojstupňová volebná administratíva zložená zo Štátnej komisie pre voľby a kontrolu financovania politických strán (ŠKV), 50 okresných volebných komisií (OVK) a 6 014 okrskových volebných komisií (OKVK)¹⁰ ktorým poskytuje výraznú podporu Ministerstvo vnútra (MV) a Štatistický úrad (ŠÚ). ŠKV pôsobí v priestoroch MV, ktoré štátnej komisii pre voľby poskytuje metodickú podporu, má na starosti vzdelávanie voličov a zodpovedá za technickú prípravu volieb. ŠÚ zodpovedá za sčítanie hlasov a zverejnenie výsledkov volieb. Orgány zodpovedné za správu a riadenie volieb sa tešili vysokej miere dôvery a účastníci rozhovorov s ODIHR EAM zdôraznili, že svoju prácu vykonávali spôsobom, ktorý poskytoval potrebnú podporu a vyznačoval sa ochotou voči rôznym aktérom zainteresovaným vo voľbách. Rozsiahle zapojenie MV takmer vo všetkých fázach volebného procesu však môže v praxi oslabiť schopnosť ŠKV naplňať svoj mandát nezávislého orgánu konajúceho zo zákona.¹¹

Kompetencie a činnosti MV a ŠKV by mali byť jasne definované a vymedzené spôsobom, ktorý umožní ŠKV fungovať inštitucionálne a funkčne nezávislým spôsobom.

ŠKV má 14 členov, ktorí sú vymenovaní po každých parlamentných voľbách.¹² OVK a OKVK sa formujú pred každými voľbami, pričom každá z uvedených komisií má najmenej päť členov. Členov nominujú politické strany, ktoré sa zúčastňujú na voľbách, a ak nenominujú dostatočný počet členov komisií, obecné alebo okresné úrady zabezpečia dodatočný personál. Niektoré obce, najmä v Bratislave, mali problémy pri nominácii dostatočného počtu členov a zapisovateľov OKVK najmä z dôvodu početných situácií, keď pôvodne nominovaný člen zrušil účasť na poslednú chvíľu, čo sa pripisuje najmä nedostatočnej finančnej kompenzácii za prácu člena okrskovej volebnej komisie. ŠKV nezhrmažďovala podrobné informácie o zložení komisií nižšej úrovne, a preto nebola schopná poskytnúť údaje o počte členov a zložení OVK a OKVK, ich politickej príslušnosti ani rozčlenení členov komisií podľa pohlavia.¹³

Mali by sa zbierať a zverejňovať rodovo rozčlenené údaje o riadení a organizácii volieb

ŠKV zaviedla školenie pre všetky volebné komisie nižšej úrovne, ale niektorí členovia OKVK opísali členom misie EAM ODIHR uvedené školenie ako uponáhľané a ďalej uviedli, že mu chýbali dôležité podrobnosti a čas na diskusiu. Školenia pre zapisovateľov OKVK, ktorí sú, okrem iných úloh, zodpovední za vyplnenie zápisníc OKVK, sa konali výlučne online, čo niektorí členovia misie vnímali ako nedostatočnú prípravu na plnenie daných úloh.

ŠKV prijímala svoje rozhodnutia na pravidelne plánovaných zasadnutiach, ktoré sa konali raz mesačne. Všetky zápisnice zo zasadnutí a rozhodnutí vrátane rozhodnutí o sťažnostiach boli uverejnené na

¹⁰ Patrí sem 1 špeciálna OVK a 18 špeciálnych OKVK pre sčítanie hlasovacích lístkov zaslaných poštou a sumarizáciu výsledkov.

¹¹ Článok 13 ods. 1 volebného zákona upravuje inštitucionálnu nezávislosť a politicky vyvážené zloženie ŠKV. Odsek 76 Dôvodovej správy ku [Kódexu dobrej praxe vo volebných záležitostiach z roku 2002 \(Kódex dobrej praxe\)](#) Európskej komisie pre demokraciu prostredníctvom práva Rady Európy (Benátska komisia) poukazuje na to, že „spolupráca medzi ústrednou volebnou komisiou a Ministerstvom vnútra je možná len z praktických dôvodov, napr. prevoz a skladovanie hlasovacích lístkov a iného zariadenia.“

¹² Strany nominujú desať členov v pomere k ich parlamentnému zastúpeniu s rovnakým rozdelením medzi vládou a opozíciou. Zostávajúcich štyroch členov nominuje Ústavný súd, Najvyšší súd, Generálny prokurátor a Najvyšší kontrolný úrad. Štyria členovia ŠKV sú ženy.

¹³ Článok 48d [Všeobecného odporúčania č. 23](#) Výboru Organizácie Spojených národov (OSN) z roku 1997 pre odstránenie diskriminácie žien (CEDAW) vyžaduje, aby zmluvné strany poskytli „rodovo rozčlenené štatistické údaje vykazujúce percento žien relatívne voči mužom, ktoré využívajú tieto práva.“ Odsek 40.13 [Moskovského dokumentu OBSE](#) z roku 1991 ukladá štátom povinnosť „zabezpečiť zber a analýzu údajov s cieľom primeraného hodnotenia, monitorovania a zlepšenia postavenia žien.“

webovej stránke ŠKV, čo prispelo k celkovej transparentnosti. Pred dvoma zasadnutiami ŠKV, ktoré sa konali v deň volieb a v deň vyhlásenia volebných výsledkov, ŠKV po vyhlásení volieb celkom zasadala tri razy.

ŠÚ riadi elektronické sčítanie hlasov prostredníctvom Integrovaného volebného informačného systému (IVIS). V rámci implementácie systému IVIS zriaduje ŠÚ útvary s podporným personálom vo všetkých OKV a OKVK a zabezpečuje školenia pre členov volebných komisií nižšej úrovne. Všetky OKV a OKVK boli prvý raz povinné používať IVIS na spracovanie a prenos výsledkov volieb, čo prinieslo výhody vo forme vyššej efektívnosti, transparentnosti a eliminácie ľudských chýb. ŠÚ dodržal všetky termíny súvisiace s technickou prípravou, tak ako boli uvedené vo volebnom kalendári, čím prispel k odborne a efektívne vedenému a riadenému volebnému procesu.¹⁴

Systém IVIS pôvodne vyvinulo v roku 2013 konzorcium spoločností, ktoré vyhrali verejnú súťaž. Systém prešiel priebežnými modernizáciami, a to aj po voľbách v roku 2020, a v súčasnosti zahŕňa jasné postupy umožňujúce nápravu chýb a nezrovnalostí v zápisniciach s volebnými výsledkami. Niektoré politické strany spochybnili integritu systému IVIS tvrdiac, že spoločnosti, ktoré majú na starosti jeho vývoj majú politické prepojenia. Zatiaľ čo MV a ŠÚ takéto tvrdenia odmietli vo svojich verejných vyhláseniach, ktoré podrobne opisovali proces vývoja daného softvéru a jeho funkcie, pri absencii verejného preskúmania alebo možnosti kontroly mohli mať obvinenia škodlivý vplyv na celkovú úroveň dôvery v integritu výsledkov volieb.¹⁵ Za hodnotenie a certifikáciu softvéru zodpovedá vládna jednotka pre riešenie počítačových incidentov CSIRT (Computer Security Incident Response Team Slovakia) ktorá má na starosti kybernetickú bezpečnosť. CSIRT však v tejto súvislosti nezverejnil žiadne správy.

Na posilnenie dôvery verejnosti by sa mohlo zväziť zavedenie povinného vedenia a zverejňovania zistení nezávislého auditu systému sčítania hlasov a spracovania výsledkov volieb.

Voliči s trvalým alebo prechodným pobytom v zahraničí majú právo voliť poštou. MV na tento účel po prvýkrát vyvinulo a úspešne implementovalo online systém na podávanie žiadostí.¹⁶ Podľa viacerých účastníkov rozhovorov s ODIHR EAM a oficiálnych údajov sa úroveň záujmu o hlasovanie poštou v porovnaní s poslednými parlamentnými voľbami výrazne zvýšila.¹⁷ V nadväznosti na predchádzajúce odporúčanie Úradu pre demokratické inštitúcie a ľudské práva bol 30. novembra 2022 novelizovaný Volebný zákon, ktorý podrobne upravuje postupy spracovania poštových hlasovacích lístkov a presúva súvisiace povinnosti z obcí tým, že ich deleguje na osobitne vytvorenú OVK, ktorá má na starosti hlasy voličov žijúcich mimo Slovenska a niekoľko OKVK, z ktorých každý sčítava najviac 4 000 hlasovacích lístkov. Slovenská pošta spolu s MV vypracovala podrobné usmernenia pre manipuláciu a doručovanie citlivých volebných materiálov a úspešne ich uplatnila v praxi. Celkovo právne a technické zlepšenia týkajúce sa systému hlasovania poštou prispeli k silnejšiemu zabezpečeniu tohto spôsobu hlasovania.¹⁸

¹⁴ Dňa 26. septembra ŠÚ vysvetlil volebnej pozorovateľskej misii ODIHR, že vykonal test spracovania výsledkov volieb v plnom rozsahu prostredníctvom systému IVIS a dospel k záveru, že systém fungoval presne a tak, ako bolo zamýšľané.

¹⁵ MV zdôraznilo bezpečnosť systému IVIS a nenarušiteľnosť spracovania výsledkov v rámci svojej informačnej kampane na sociálnych sieťach. Pozri napríklad vyhradený [príspevok](#) a [video](#) na sociálnej sieti Facebook. ŠÚ vo svojej komunikácii [zdôraznil](#), že s výsledkami volieb spracovanými pomocou systému IVIS nie je možné manipulovať a zdôraznil spoľahlivosť a presnosť systému.

¹⁶ V minulosti podobnú webovú aplikáciu prevádzkovala občianska iniciatíva *Srdcom doma*, ale voliči aj tak museli podať oficiálnu žiadosť zodpovedným orgánom.

¹⁷ [Odhaduje](#) sa, že v zahraničí žije až 350 000 občanov Slovenskej republiky. Orgány pre tieto voľby zaregistrovali celkovo 72 993 žiadostí o hlasovanie poštou. To predstavuje nárast o 32,4 percenta v porovnaní s rokom 2020, keď voliči podali 55 141 žiadostí o hlasovanie poštou. Celkovo voliči poslali naspäť poštou 80,6 percenta (58 779) hlasovacích lístkov, čo je pokles v porovnaní s 88,7 percentami (48 925) hlasovacích lístkov poslaných v roku 2020.

¹⁸ Vo svojej [Záverečnej správe o](#) pozorovaní volieb mimovládna organizácia Agora tvrdí, že zjednodušené postupy registrácie a hlasovania poštou uľahčili hlasovanie mladých slovenských občanov žijúcich v zahraničí.

Volebné orgány uskutočnili v skromnom rozsahu na rôznych platformách oficiálne informačné a vzdelávacie iniciatívy pre voličov. Významnejšie boli informačné kampane, ktoré uskutočnila polícia a MZVaEZ so zameraním na integritu volebného procesu a tiež podporu hlasovania občanov s pobytom mimo Slovenskej republiky. Hoci väčšina účastníkov rozhovorov s ODIHR EAM považovala toto úsilie za dostatočné a primerané, zdôraznili aj potrebu zvýšiť viditeľnosť a zintenzívniť informačné aktivity s cieľom posilniť ich celkový vplyv.

VI. REGISTRÁCIA VOLIČOV

Právo hlasovať vo voľbách do NR SR majú občania, ktorí v deň konania volieb dosiahnu vek 18 a viac rokov. Registrácia voličov je decentralizovaná, nepretržitá a pasívna, pričom za zostavovanie a vedenie zoznamov voličov sú zodpovedné obce. Voliči sú zaradení do zoznamov voličov na základe miesta trvalého bydliska, pričom aktualizácie zoznamov majú na starosť na to určené štátne inštitúcie. Voliči si môžu overiť záznamy týkajúce sa ich osoby a požiadať o opravu. Aktéri volebného procesu vyslovili vysokú mieru dôvery v presnosť a inkluzívnosť registrácie voličov.

Prístup k osobným údajom voličov upravuje volebný zákon a zákon o ochrane osobných údajov. Politické strany nie sú oprávnené skúmať osobné údaje voličov. Zoznamy voličov doručujú obecné úrady OKVK najmenej jednu hodinu pred otvorením volebných miestností. Zoznamy voličov a predbežné údaje o počte registrovaných voličov sa pred voľbami nezverejňujú, čím sa znižuje transparentnosť a uvedená skutočnosť nie je v súlade s osvedčenými postupmi z praxe.¹⁹ ŠÚ zverejňuje konečný počet voličov spolu s výsledkami volieb na základe zápisníc OKVK. V týchto voľbách bolo zaregistrovaných celkovo 4 388 872 voličov, čo oproti parlamentným voľbám v roku 2020 predstavuje pokles o 43 547.

S cieľom ďalej zvýšiť transparentnosť a posilniť dôveru vo volebný proces by ŠKV mala byť poverená pravidelným zberom údajov a zverejňovaním počtu registrovaných voličov na okresnej, obecnej a celoštátnej úrovni pred dňom konania volieb.

Voliči, ktorí chcú voliť mimo miesta svojho trvalého pobytu, môžu požiadať svoju obec o vydanie hlasovacieho preukazu (HP), ktorý umožňuje svojmu držiteľovi hlasovanie v ktorejkoľvek volebnej miestnosti. Aby sa zmiernilo riziko zneužitia HP, boli zavedené primerané opatrenia vrátane jasne definovaných postupov podávania žiadostí a zákazu vydávať náhradné certifikáty v prípade straty.

Osoby bez domova a voliči, ktorým bol zrušený trvalý pobyt, sú evidovaní na adresách obecných úradov, čo uľahčuje uplatnenie ich volebného práva. Ich pridelenie ku konkrétnym volebným miestnostiam je na uvážení obcí, pričom títo voliči sú informovaní prostredníctvom oznámení na úradných tabuliach a OKVK majú pokyn poskytnúť týmto voličom usmernenie v prípade, že dostavia do inej, ľubovoľne zvolenej volebnej miestnosti.

VII. REGISTRÁCIA KANDIDÁTOV

Právo kandidovať vo voľbách do NR SR majú všetci voliči vo veku 21 rokov s trvalým pobytom v Slovenskej republike. Kandidátov môžu nominovať politické strany a koalície; v zákone nie sú žiadne ustanovenia pre individuálnu kandidatúru. Napriek tomu dvaja individuálni uchádzači požiadali o

¹⁹ Oddiel I.1.2.iii [Kódexu dobrej praxe](#) stanovuje, že „musia sa zverejniť registre voličov“. [Príručka ODIHR pre pozorovanie registrácie voličov](#), s. 32, uvádza, že „pre zodpovedné orgány je osvedčenou praxou publikovať predbežné zoznamy voličov a zverejňovať ich s cieľom umožniť verejnú kontrolu počas predpísaného obdobia na miestach, ktoré sú výhodné pre voličov“.

registráciu, ale ŠKV ich odmietla.²⁰ Nedostatok zákonných ustanovení o individuálnej kandidatúre je v rozpore so záväzkami OBSE.²¹ Osoby právoplatne odsúdené za úmyselný trestný čin bez zahladenia tohto činu a osoby právne nespôsobilé na základe rozhodnutia súdu nemôžu kandidovať vo voľbách bez ohľadu na závažnosť daného trestného činu.²² Obmedzenie práva kandidovať založené na odňatí právnej spôsobilosti z dôvodu duševného alebo psychosociálneho postihnutia alebo odsúdenia za trestný čin, bez ohľadu na závažnosť trestného činu ako aj z dôvodu trvalého bydliska, je v rozpore s medzinárodnými záväzkami a štandardami.²³

Obmedzenie práva byť volený na základe trvalého pobytu, odsúdenia za trestný čin, intelektuálneho alebo psychosociálneho postihnutia a nejestvujúca možnosť nezávislej kandidatúry by sa mali prehodnotiť v súlade so záväzkami OBSE, medzinárodnými štandardami a osvedčenými postupmi z volebnej praxe.

Proces registrácie kandidátnych listín je administratívne jednoduchý a bol uplatnený inkluzívnym a otvoreným spôsobom.²⁴ V lehote do 12. júla 2023 ŠKV zaregistrovala a zverejnila kandidátne listiny 24 politických strán a jednej koalície, ktoré zahŕňali celkovo 2 722 kandidátov, z toho 693 žien (25 percent). Priemerný vek kandidátov na kandidátnych listinách bol 48 rokov, pričom iba 7 percent všetkých uchádzačov bolo mladších ako 30 rokov. Je pozitívom, že Slovenská knižnica pre nevidiacich (SKN) sprístupnila kandidátne listiny voličom so zrakovým postihnutím.²⁵

Politické strany a kandidáti môžu z volieb odstúpiť a kandidátov môže odvolať politický subjekt, ktorý ich nominoval, a to do 48 hodín pred dňom konania volieb. Voliči sú informovaní o odstúpení a odvolaní kandidátov prostredníctvom oznámení na webovej stránke MV a vo volebných miestnostiach v deň konania volieb, zatiaľ čo už vytlačené a distribuované hlasovacie lístky nie sú nijako upravované. V týchto voľbách odstúpilo, bolo odvolaných alebo zomrelo 86 kandidátov ešte pred samotným dátumom

²⁰ Jeden z odmietnutých kandidátov napadol výsledky volieb na Ústavnom súde; k 21. novembru 2023 prípad ešte stále čakal na preskúmanie.

²¹ Odsek 7.5 vyzýva zúčastnené štáty, aby „rešpektovali právo občanov uchádzať sa o politickú alebo verejnú funkciu, jednotlivu alebo ako zástupcovia politických strán alebo organizácií a to bez diskriminácie“.

²² [Národný program rozvoja životných podmienok osôb so zdravotným postihnutím na roky 2021-2030](#) predpokladá prehodnotenie systému poručníctva s cieľom zosúladiť ho s [Dohovorom o právach osôb so zdravotným postihnutím](#) (CRPD). Súvisiaca [analýza](#) z roku 2023 odporúča, aby sa ustanovenia o právnej nespôsobilosti nahradili asistovaným rozhodovaním s cieľom umožniť osobám so zdravotným postihnutím zúčastňovať sa na verejnom živote prostredníctvom individualizovanej podpory.

²³ Odsek 15 [všeobecnej pripomienky Výboru OSN pre ľudské práva \(HRC\) č. 25](#) z roku 1996 uvádza, že „Osoby, ktoré inak majú právo byť volené, by nemali byť vylúčené na základe neprimeraných alebo diskriminačných požiadaviek, ako je vzdelanie, trvalý pobyt alebo pôvod alebo z dôvodu politickej príslušnosti“. Odsek 24 [Kodanského dokumentu OBSE](#) z roku 1990 stanovuje, že obmedzenie práv a slobôd musí byť prísne primerané účelu daného zákona. Článok 29 [Dohovoru OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím](#) vyžaduje, aby štáty „zaručili osobám so zdravotným postihnutím politické práva a možnosť využívať ich na rovnakom základe s ostatnými“. Odsek 48 [Všeobecnej pripomienky č.1](#) k článku 12 Dohovoru OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím z roku 2022 uvádza, že „rozhodovacia schopnosť osoby nemôže byť dôvodom na vylúčenie osôb so zdravotným postihnutím z výkonu [...] práva voliť [a] práva byť volený/-á“. Oddiel 1.1.d. [Kódexu dobrej praxe](#) uvádza, že i. môže byť prijaté ustanovenie, ktoré zbavuje jednotlivcov ich práva byť volení, ale len za týchto kumulatívnych podmienok: ii. musí to stanovať zákon; iii. musí byť dodržaná zásada úmernosti; podmienky, za ktorých zákon umožňuje zbaviť jednotlivcov práva byť volení vo voľbách môžu byť menej prísne ako podmienky na zbavenie týchto osôb volebného práva; iv. Takéto odňatie musí byť založené na odsúdení tejto osoby za závažný trestný čin.

²⁴ Záloha vo výške 17 000 eur sa vráti kandidujúcim stranám, ktoré získajú aspoň dve percentá platných hlasov. Ústavný súd v júni 2023 [zrušil](#) zákaz uvádzať v názvoch politických strán mená ich zakladateľov.

²⁵ SLB vyhotovila a distribuovala zoznamy kandidátov v Braillovom písme a zvukovom formáte približne 30 verejným knižniciam a viac ako 1 000 pravidelným predplatiteľom ich publikácií v celej krajine.

konania volieb.²⁶ Z tohto počtu až 80 kandidátov získalo preferenčné hlasy.²⁷ Zdá sa teda, že niektorí voliči nevedeli o zmenách na kandidátnych listinách, pretože na zvolenom hlasovacom lístku označili neplatné preferenčné hlasy.

Zodpovedné orgány by mali upraviť lehotu na odstúpenie a odvolanie kandidátov tak, aby bolo možné s dostatočným predstihom reflektovať dané zmeny na vytlačených hlasovacích lístkoch. S cieľom podporiť možnosť voličov odovzdávať platné a informované preferenčné hlasy by sa mali zlepšiť informácie pre voličov a komunikovanie o odstúpení kandidátov prípadne ich odvolaní politickými stranami.

Celoštátna stratégia rovnosti žien a mužov uvádza ako jeden zo svojich cieľov zvýšenie zastúpenia žien na pozíciách, kde sa prijímajú rozhodnutia.²⁸ Väčšina verejnosti si uvedomuje dôležitosť väčšieho zastúpenia žien v Národnej rade SR.²⁹ Odchádzajúci parlament však neprerokúval žiadne legislatívne návrhy na zvýšenie účasti žien na kandidátnych listinách.³⁰ Pozitívnym znakom je, že päť kandidátnych listín viedli ženy a väčšina kandidátnych listín mala aspoň tri ženy na prvých desiatich pozíciách; na druhej strane, politické strany, ktorých zástupcovia sa stretli s členmi misie ODIHR EAM, nepodporili zavedenie rodových kvót a väčšina kandidátnych listín, konkrétne 18 z 25, zahŕňala menej ako 30 percent kandidujúcich žien.³¹

Do NR SR bolo zvolených 33 žien, o jednu viac ako v roku 2020, čím ženy dosiahli doteraz najvyššie parlamentné zastúpenie v Slovenskej republike. Predstavuje to však len 22 percent všetkých poslancov Národnej rady.³² Preferenčné hlasy odovzdané ženám nemali vplyv na počet zvolených žien.³³

Na zvýšenie politickej účasti a zastúpenia žien by sa malo zvážiť prijatie proaktívnych opatrení, ako sú napr. povinné rodové kvóty. Okrem toho by zákon mohol poskytnúť stranám finančné stimuly na podporu účasti žien v ich rozhodovacích orgánoch a na zvýšenie počtu kandidujúcich žien umiestnených na vyšších pozíciách v kandidátnych listinách.

²⁶ Takmer polovica zo 148 kandidátov nominovaných stranou *Spoločne Občania Slovenska* svoje kandidatúry stiahla. Kandidáti nie sú povinní poskytnúť dôvody na odstúpenie od svojej kandidatúry, a tieto dôvody neboli oznámené ŠKV.

²⁷ Celkovo 7 573 preferenčných hlasov odovzdaných jednotlivcom, ktorí už vo voľbách nekandidovali, autori pri zostavovaní tabuľky ignorovali. Napríklad v prípade strany Bežní občania Slovenska, ktorá nebola zvolená do NRSR, takéto „premárnené“ preferenčné hlasy predstavovali viac ako polovicu celkových preferenčných hlasov odovzdaných všetkým kandidátom strany.

²⁸ [Celoštátna stratégia rovnosti žien a mužov a rovnosti príležitostí v Slovenskej republike na roky 2021 - 2027](#), s. 43.

²⁹ Podľa [prieskumu](#) agentúry AKO, zverejneného v septembri 2023, uviedlo 51,7 percenta respondentov, že je pre nich dôležité mať viac žien na verejných pozíciách a v politike. [Štúdia](#) Inštitútu pre verejné otázky z roku 2020 ukázala, že 50 percent Slovákov si myslí, že ženy sú v Národnej rade SR nedostatočne zastúpené.

³⁰ Článok 22 [Všeobecného odporúčania výboru CEDAW č. 23](#) uvádza, že „politické strany musia prijať zásadu rovnakých príležitostí a demokracie a snažiť sa o vyvážený počet kandidátov mužského a ženského pohlavia“. V odseku 27 písm. a) z mája 2023 [Záverečné pripomienky k siedmej periodickej správe Slovenska](#) výbor CEDAW zopakoval svoje minulé odporúčanie „prijatť opatrenia vrátane dočasných osobitných opatrení, ako sú zvýšené kvóty, systém striedania mužov a žien na zoznamoch kandidátov politických strán do volieb a ciele financovanie kampane pre kandidujúce ženy, aby sa dosiahlo rovnaké zastúpenie žien a mužov vo volených funkciách“.

³¹ Kandidátna listina strany SMER-SD mala najnižší počet žien a SMER-SD bol jedinou politickou stranou bez žien v prvej desiatke kandidátov. Progresívne Slovensko (PS), ktoré nominovalo najvyšší počet žien, a Pirátska strana - Slovensko uplatnili na vedúcich pozíciách metódu striedania kandidujúcich mužov a žien (tzv. zipsový systém).

³² To je hlboko pod 30-percentným medzinárodným cieľom, ktorý uvádzajú osvedčené postupy z praxe. Pozri Štvrtú svetovú konferenciu OSN o ženách z roku 1995, [Pekinskú deklaráciu a Akčnú platformu](#).

³³ Pozri [výskumnú správu z](#) roku 2023, ktorá dospela k záveru, že ženy bývajú zvolené v slovenských voľbách, keď sú umiestnené vysoko na stranických kandidátnych listinách.

VIII. VOLEBNÁ KAMPAŇ

Volebná kampaň sa začala 8. júna vyhlásením volieb. Počas kampane pokračovala polarizácia, pretrvávalo napätie a rozdielne názory na ďalšie smerovanie krajiny, ktoré viedli k predčasným voľbám, čo ďalej vyostriло diskurz medzi jednotlivými kandidátmi. Obzvlášť rozdeľujúce boli kontrastné posolstvá v predvolebnej kampani o voľbe medzi liberálnymi a tradičnými hodnotami, o vzťahoch s EÚ, NATO a Ruskou federáciou a o podpore Ukrajiny. Politické strany, ktoré neboli súčasťou končiacej vlády, viedli kampaň charakterizovanú prísľubom ukončiť politický chaos a zabezpečiť stabilitu a poriadok. Mnohí kandidáti sa vo svojich sľuboch zaviazali k cieľom zlepšiť hospodársku výkonnosť krajiny, sociálne zabezpečenie a systém zdravotnej starostlivosti. V rétorike viacerých strán na pravej a stredopravej strane politického spektra však prevládali slovné útoky na oponentov, štátne inštitúcie a vnímané prejavy liberálnej politiky, vrátane tých, ktoré súvisia s právami sexuálnych menšín. Útoky na rôzne štátne orgány a verejné osobnosti mali negatívny dopad na verejný diskurz a neprispievali k posilneniu dôvery vo verejné inštitúcie. Netolerantná a urážlivá rétorika zameraná na menšiny a iné zraniteľné skupiny mohla mať stigmatizujúci účinok, viesť k umlčievaniu a podkopávať dôstojnosť a negatívne ovplyvňovať účasť týchto skupín vo verejnom živote.³⁴

V období pred voľbami sa na internete objavilo mnoho cielených útokov a online hrozieb z anonymných zdrojov proti úradníkom a zástupcom občianskej spoločnosti vrátane žien političiek a ich rodinám a príslušné orgány vynaložili len obmedzené úsilie na riešenie tohto problému.

Zatiaľ čo kandidáti a politické strany mali možnosť zúčastniť sa politickej súťaže za rovnakých podmienok, toxická povaha kampane a prípady fyzických konfliktov zahŕňajúcich rôzne politické strany boli pre mnoho zainteresovaných aktérov alarmujúce.³⁵ Niekoľko aktérov zainteresovaných vo voľbách upozornilo členov misie ODIHR EAM na vysoký počet prípadov dezinformácií, ktoré sa objavili v predvolebnom období. Ich manipulatívny obsah bol pripisovaný zahraničným zdrojom aj samotným politikom a súvisel s rôznymi záležitosťami vrátane vojny na Ukrajine, obvinení z podvodných volebných praktík, zavádzajúcich informácií o hospodárstve a skresľovania vyhlásení a krokov niektorých politických lídrov. Niektoré z týchto postupov viacerí kandidáti využívali alebo ďalej zdôrazňovali. Prevalencia dezinformácií v predvolebnom období a výzvy, ktoré predstavuje manipulatívny obsah vytvorený umelou inteligenciou šírený prostredníctvom sociálnych sietí, zdôraznili potrebu silných opatrení na boj proti ich vplyvu.³⁶

³⁴ Článok 6 ods. 1 [Rámcového dohovoru Rady Európy o ochrane národnostných menšín](#) z roku 2005 stanovuje, že štáty „podporujú ducha tolerancie a medzikultúrneho dialógu a prijímajú účinné opatrenia na podporu vzájomného rešpektu a porozumenia a spolupráce medzi všetkými osobami žijúcimi na ich území bez ohľadu na ich etnickú, kultúrnu, jazykovú alebo náboženskú identitu, najmä v oblasti vzdelávania, kultúry a médií“. Odsek I.B.6. odporúčania Výboru ministrov Rady Európy z roku 2010 CM/Rec(2010)5 stanovuje, že „členské štáty by mali prijať primerané opatrenia na boj proti všetkým formám prejavu, a to aj v médiách a na internete, o ktorých možno odôvodnene predpokladať, že môžu mať za následok podnecovanie, šírenie alebo podporu nenávisti alebo iných foriem diskriminácie voči lesbickým, homosexuálnym, bisexuálnym a transrodovým osobám. Takéto „nenávisťné prejavy“ by mali byť zakázané a verejne odmietnuté vždy, keď k nim dôjde.“ Pozri tiež články 1 a 2 ICERD a odseky 2 a 30 Kodanského dokumentu z roku 1990.

³⁵ Organizácie občianskej spoločnosti [vyjadřili](#) znepokojenie nad rastúcim počtom prípadov fyzických konfliktov medzi politikmi a ich podporovateľmi a vyzvali politické strany, aby sa zdržali takéhoto správania.

³⁶ Pozoruhodným príkladom boli zvukové záznamy rozhovoru vytvoreného umelou inteligenciou medzi lídrom Progresívneho Slovenska Michalom Šimečkom a novinárkou Denníka N, v ktorom diskutovali o nezákonných postupoch v súvislosti s voľbami, ktorý bol zverejnený na rôznych sociálnych sieťach len dva dni pred konaním volieb. V ďalšom tzv. "deepfake" zvukovom klípe M. Šimečka tvrdí, že ak jeho strana vyhrá voľby, má v úmysle drasticky zvýšiť cenu piva.

Niekoľko kampaní na vzdelávanie voličov a kampaní na podporu účasti vo voľbách vyvinulo snahu poskytnúť vyvážené informácie o volebnom procese a podporilo účasť vo voľbách.³⁷ Význam, ktorý týmto voľbám pripisovali voliči sa odrazil vo zvýšenej volebnej účasti na úrovni 68,5 percenta, čo predstavovalo najvyššiu účasť za posledné dve desaťročia.

Volebné programy viacerých politických strán zahŕňali opatrenia zamerané na ženy, menšiny a osoby so zdravotným postihnutím; často však len vo všeobecnom alebo deklaratívnom zmysle. Otázky relevantné pre ženy riešili zväčša cez prizmu ich úlohy ako matiek či opatrovateliek, pričom len niekoľko politických strán venovalo pozornosť ich účasti na verejnom a politickom živote. Niektoré stranícke volebné programy sa zaväzovali k zastaveniu šírenia „rodovej ideológie“ a prinášali diskurz, ktorý nevhodne očierňuje a podkopáva úsilie o presadzovanie rovnosti a nediskriminácie v súlade s medzinárodnými záväzkami.³⁸

Ministerstvo vnútra ako vítaný krok odporučilo, aby politické strany upravili svoje webové stránky a volebné programy tak, aby boli prístupné voličom so zdravotným postihnutím.³⁹ Žiaľ, zástupcovia strán, s ktorými sa stretli členovia ODIHR EAM, nevedeli o odporúčaní, ktoré MV zverejnilo na svojej webovej stránke a tak webové stránky a iné online zdroje týchto politických strán zostali z veľkej časti týmto občanom neprístupné. Niekoľko strán zabezpečilo počas väčších podujatí v rámci kampane a tlačových konferencií tlmočenie do posunkovej reči.

S cieľom uľahčiť zmysluplnú participáciu osôb so zdravotným postihnutím by politické strany mali sprístupniť svoje programy, materiály a posolstvá v kampani takýmto osobám. MV by mohlo vypracovať podrobné odporúčania o praktických opatreniach v spolupráci so štátnymi orgánmi a organizáciami občianskej spoločnosti, ktoré sa aktívne podieľajú na presadzovaní práv osôb so zdravotným postihnutím, a zákonodarcovia by mohli zvážiť stimuly pre strany, ktoré svoju kampaň sprístupnia týmto osobám.

Zatiaľ čo sa v kampani používali tradičné metódy politickej kampane vrátane billboardov, straníckych mítingov a letákov, do centra pozornosti sa dostali sociálne médiá ako kľúčový komunikačný kanál pre mnohé politické strany vrátane oslovenia voličov v žijúcich zahraničí. Kampaň na sociálnych sieťach a súvisiacich profiloch, ktoré sledovali členovia ODIHR EAM bola veľmi aktívna.⁴⁰ Aktéri vytvorili značné množstvo obsahu v mediálnych formátoch vhodných na zverejňovanie na sociálnych sieťach a zacielení na konkrétne skupiny voličov. Väčšina príspevkov na sociálnych sieťach sa venovala

³⁷ Organizácia *Srdcom doma* poskytla voličom informácie o voľbách a podporila účasť na hlasovaní poštou. Koalícia organizácií občianskej spoločnosti spustila kampaň s názvom *Nechcem tu zostať*, [online kampaň na vzdelávanie voličov](#) zacielenú na mladých voličov v slovenskom aj maďarskom jazyku. [Volebný kompas](#) a [Volebná kalkulačka](#) sú aplikácie, vytvorili pracovníci Univerzity Mateja Bela, Európskeho univerzitného inštitútu a MEMO 98, aby pomohli rôznym cieľovým skupinám voličov, vrátane mládeže, pri identifikácii strán, ktoré zodpovedali ich politickým preferenciám.

³⁸ V odseku 20 písm. b) [záverečných pripomienok k siedmej pravidelnej správe o Slovensku](#) výbor CEDAW vyjadril znepokojenie nad značným nárastom uchyl'ovania sa k takejto rétorike a vyzval na „účinné opatrenia na [...] boj proti postojom, ktoré zľahčujú alebo degradujú snahy o rodovú rovnosť, a na prijatie právnych predpisov ktoré by posilnili vnútroštátne normy na predchádzanie nenávisťným prejavom a diskriminácii na základe rodovej príslušnosti“.

³⁹ Článok 38 [Všeobecného komentára Výboru OSN pre práva osôb so zdravotným postihnutím k článku 9: Prístupnosť](#) uvádza, že „je tiež dôležité, aby boli prístupné politické stretnutia a materiály, ktoré používajú a vytvárajú politické strany alebo jednotliví kandidáti, ktorí sa zúčastňujú verejného volebného procesu“. V odporúčaní [CM/Rec\(2011\)14](#) Výboru ministrov (VM) Rady Európy (CM) o účasti osôb so zdravotným postihnutím na politickom a verejnom živote sa uvádza, že členské štáty by mali vyžadovať, aby politické strany „zabezpečili, aby osoby so zdravotným postihnutím mali prístup k informáciám o politických diskusiách, kampaniach a podujatiach, ktoré patria do ich oblasti pôsobnosti“.

⁴⁰ Členovia misie EAM ODIHR nevykonávali systematické monitorovanie sociálnych sietí, ale sledoval profily 9 skupinových politických kandidátov (politických strán a jednej koalície), 23 politikov a kandidátov a 4 skupín formujúcich verejnú mienku na sociálnych sieťach Facebook, YouTube, Instagram a TikTok v období od 1. septembra do 2. októbra 2023. Facebook je zďaleka najpopulárnejšou a najrozšírenejšou platformou na Slovensku.

všeobecne politickej kampani, ďalej nasledoval obsah venovaný kritike politických súperov a zdieľanie názorov na hospodárske a sociálne otázky. Taktiež prevládali témy ako kritika štátnych inštitúcií a verejných osobností, ktoré sa objavovali predovšetkým v materiáloch politických strán Republika, SMER-SD, SNS a niekedy aj *Hlas*. Väčšina príspevkov bola ladená neutrálne alebo mala pozitívny tón, pričom štvrtina obsahu s negatívnym tónom dominovala na YouTube a TikToku a vo väčšine prípadov v profiloch spojených so stranami Republika, SMER-SD a SNS. Iba zlomok príspevkov skúmaných počas monitorovaného obdobia bol vyhodnotený ako príspevky obsahujúce agresívny, poburujúci alebo manipulatívny obsah, prípadne nenávisťné prejavy, pričom tieto boli zamerané na Rómov, sexuálne a rodové menšiny alebo migrantov a utečencov.⁴¹

Zákon umožňuje viesť kampaň a zverejňovať prieskumy verejnej mienky do 48 hodín pred dňom konania volieb.⁴² Volebné moratórium, ktoré sa potom začne, sa vzťahuje na tradičné médiá a podujatia v rámci kampane, ale nevzťahuje sa na už predtým zverejnené plagáty a billboardy, všeobecné výzvy zúčastniť sa volieb a organické, neplatené príspevky na sociálnych sieťach. ŠKV oznámila, že začala vyšetrovanie niekoľkých obvinení z porušenia volebného moratória.

IX. FINANCOVANIE KAMPANE

Financovanie kampaní a politických strán je primárne upravené zákonom o volebnej kampani a zákonom o politických stranách. Hoci tieto zákony vo všeobecnosti poskytujú komplexný regulačný rámec, zaznamenali sme obavy týkajúce sa istých nedostatkov a medzier v právnych predpisoch, umožňujúce postupy, ktoré obchádzajú existujúce limity a záruky transparentnosti. Väčšina predchádzajúcich odporúčaní ODIHR týkajúcich sa financovania kampane zostala nevyriešená.

A. ZDROJE FINANCOVANIA

Strany môžu financovať svoje kampane z vlastných zdrojov, štátnej podpory, členských príspevkov, pôžičiek, príjmov z majetku a darov fyzických a právnických osôb.⁴³ Zákon stanovuje limit 10 000 eur na členský poplatok a limit 300 000 eur na dar vrátane nepeňažných darov. Vysoký limit pre dary nedokáže účinne vylúčiť nepríjemný vplyv subjektov a jednotlivcov, čo je v rozpore s osvedčenými postupmi z volebnej praxe.⁴⁴ Okrem toho legislatíva nestanovuje žiadne limity pre úvery a neupravuje ich splácanie inými subjektmi alebo občanmi.⁴⁵ To zvyšuje možnosť potenciálneho individuálneho alebo obchodného vplyvu na danú politickú stranu a ponecháva priestor na obchádzanie limitov pre dary politickým stranám.⁴⁶ Anonymné, hotovostné a zahraničné dary, ako aj dary od štátnych inštitúcií

⁴¹ Pozrite si sekciu *Médiá*, kde nájdete hodnotenie celkového mediálneho prostredia vrátane online médií a zdrojov. Zistenia týkajúce sa kampaní na sociálnych sieťach vychádzajú z monitorovania, ktoré bolo časovo obmedzené a bolo zamerané na vzorku prevažne volebných profilov kandidujúcich politikov a strán.

⁴² V súlade s predchádzajúcim odporúčaním ODIHR a na základe [rozhodnutia](#) Ústavného súdu sa skrátilo predchádzajúce nepríjemné obmedzenie zverejňovania prieskumov verejnej mienky, čím sa prax zosúladiť s osvedčenými postupmi.

⁴³ Politické strany v NRSR dostávajú ročné štátne dotácie až do výšky 39 000 eur na jeden mandát. Okrem toho politické strany, ktoré získali aspoň tri percentá platných hlasov vo voľbách v roku 2020, získali celkovo zo štátneho rozpočtu 50,6 milióna eur rozdelených do ročných a jednorazových platieb.

⁴⁴ V odseku 213 [Spoločných usmernení ODIHR a Benátskej komisie z roku 2020 o predpisoch pre politické strany](#) (Usmernenia o predpisoch pre politické strany) sa stanovuje, že „Prímerané obmedzenia súkromných darov môžu zahŕňať určenie maximálnej sumy, ktorou môže prispieť jeden darca. Ukázalo sa, že takéto obmedzenia sú účinné pri znižovaní možnosti korupcie alebo nákupu politického vplyvu“. Článok 3b ii [odporúčania CM Rady Európy Rec\(2003\)4 o spoločných pravidlách proti korupcii pri financovaní politických strán a volebných kampaní](#) stanovuje, že „Štáty by mali zvážiť možnosť zavedenia pravidiel obmedzujúcich výšku darov politickým stranám“.

⁴⁵ Niekoľko strán si krátko pred touto kampaňou vzalo významné pôžičky, a to aj od zahraničných bánk.

⁴⁶ V odseku 210 [Spoločných usmernení o predpisoch pre politické strany](#) sa odporúča, aby sa pravidlá transparentnosti zaoberali takými zdrojmi financovania, ako sú pôžičky, aby sa zabránilo obchádzaniu obmedzení týkajúcich sa súkromných darov.

sú zakázané, ale neexistuje žiadne právne ustanovenie, ktoré by bránilo politickým stranám prijímať pôžičky od zahraničných bánk.

Aby sa zabránilo neprimeranému vplyvu darcov, mohlo by sa zvážiť zníženie súčasného limitu pre dary a prijatie podrobných predpisov týkajúcich sa poskytovania úverov stranám.

Zákon o politických stranách stanovuje limit 3,5 mil. eur pre celkový príjem politickej strany počas volebného obdobia, pričom porušenie limitu môže viesť k sankcii vo forme likvidácie danej strany.⁴⁷ Predchádzajúce odporúčanie ODIHR ohľadom prehodnotenia tejto neprimeranej sankcie zostáva nedoriešené. Misia ODIHR EAM bola informovaná, že doposiaľ nebola z týchto dôvodov nikdy zlikvidovaná žiadna politická strana.

B. VÝDAVKY NA KAMPAŇ

Zákon stanovuje limit výdavkov na jednu politickú stranu v rámci volebnej kampane na 3 milióny eur vrátane nákladov, ktoré vznikli 180 dní pred vyhlásením volieb. Podľa zákona sa platby za sponzorované reklamy alebo obsah na sociálnych sieťach majú vykazovať v rámci tohto limitu. MV nemá kapacitu na sledovanie skutočných výdavkov a odhaľovanie prípadného nedostatočného vykazovania. Podľa niektorých účastníkov rozhovorov s ODIHR EAM online výdavky výrazne prekročili vykázané sumy.

Zákon o volebnej kampani zakazuje výdavky na kampaň hradené tretími stranami. Úplný zákaz financovania tretími stranami nie je v súlade s judikatúrou Európskeho súdu pre ľudské práva a s osvedčenou volebnou praxou.⁴⁸ Zároveň viacerí účastníci rozhovorov s ODIHR EAM vzniesli obavy v súvislosti s vnímanou kampaňou jednotlivcov alebo subjektov, ktoré formálne nie sú spojené so žiadnymi stranami, a že takéto postupy by mohli byť použité na obchádzanie limitov výdavkov a darov.

Predpisy o financovaní politických kampaní tretími stranami by sa mali preskúmať tak, aby sa rešpektovala sloboda prejavu, pričom by zároveň ukladali primerané obmedzenia výdavkov tretích strán, aby sa zabránilo neprimeranému skresleniu volebnej kampane.

C. OZNAMOVANIE A DOHEAD

Politické strany sú povinné v kampani používať vyhradené transparentné účty, kde sú všetky príspevky a výdavky zverejnené online v reálnom čase. Hoci uvedené nariadenie poskytuje cenný mechanizmus zabezpečujúci transparentnosť, niekoľko účastníkov rozhovorov s ODIHR EAM vyjadrilo obavy, že viacero strán dané ustanovenie obchádzalo tak, že vykázali hromadný nákup služieb od reklamných agentúr, pričom nezverejnili presnú povahu zakúpených služieb. Politické strany tiež previedli značné sumy zo svojich bežných straníckych účtov na účty vyhradené pre kampaň, pričom totožnosť darcov týmto stranám nebola priamo zverejnená.⁴⁹ Celkovo je transparentnosť financovania kampane

⁴⁷ Limit vo výške 3,5 milióna eur sa nevzťahuje na žiadne štátne dotácie, ktoré prijala daná politická strana.

⁴⁸ V odseku 256 [Spoločných usmernení o predpisoch pre politické strany](#) sa uvádza, že „aby sa predišlo vytváraniu medzier v zákone, cez ktoré možno presúvať neobmedzené financovanie a ktoré umožňujú zakrývať finančné transakcie, zákony by mali stanoviť primerané a odôvodnené limity sumy, ktorú môžu tretie strany vynaložiť na propagáciu kandidátov alebo politických strán, v ideálnom prípade uplatnením existujúcich limitov pre dary politickým stranám aj na tieto tretie strany“. Pozri tiež prípad Európskeho súdneho dvoru pre ľudské práva [Bowman vs. Spojené kráľovstvo](#) z roku 1998. Súdny dvor zistil, že veľmi nízky limit výdavkov tretích strán stanovený zákonom bol neprimeraným opatrením, ktoré porušuje právo na slobodu prejavu.

⁴⁹ Podľa [Transparency International](#) bolo približne 85 percent finančných prostriedkov na kampaň politických strán a kandidátov prevedených z bežných účtov politických strán.

nedostatočná z dôvodu nedostatočnej regulácie, ktorá by zabránila politickým stranám obchádzať zákon.⁵⁰

ŠKV a MV spoločne zodpovedajú za dohľad nad ustanoveniami v súvislosti s financovaním kampane. ŠKV dohliada na financovanie politických strán a má celkovú kontrolu nad financovaním volebných kampaní, zatiaľ čo MV monitoruje výdavky na kampaň. Zákon vyžaduje, aby politické strany predkladali výročné správy o svojom financovaní; ŠKV ich overuje a má právo ukladať sankcie za prípadné porušenia.⁵¹ Politické strany sú povinné predložiť správu o financovaní kampane MV do 30 dní po dni konania volieb, ale napriek predchádzajúcim odporúčaniam ODIHR sú tieto oznamovacie povinnosti aj naďalej príliš všeobecné a nepožadujú úplné a podrobné zverejnenie všetkých príspevkov na financovanie kampane. Nevyžaduje sa priebežné vykazovanie financovania, čo spolu so skutočnosťou, že MV nie je výslovne povinné zverejňovať správy o svojej činnosti dohľadu a nevykonáva to na dobrovoľnom základe, znižuje celkovú úroveň transparentnosti. MV je oprávnené uplatňovať sankcie za porušenie pravidiel financovania kampane, ale žiadne takéto sankcie počas kampane neuložilo. Rozsiahle právomoci MV pri dohľade nad financovaním kampane je v rozpore s osvedčenými postupmi z praxe, čo len ďalej zdôrazňuje dôležitosť zverenia tejto povinnosti nezávislému orgánu.⁵² MV a ŠKV nemajú dostatočne silný mandát a schopnosť vykonávať účinný dohľad.⁵³

Mohla by sa zvážiť možnosť zveriť zodpovednosť za finančný dohľad nad kampaňou nezávislému orgánu. Tento orgán by mal mať mandát a dostatočnú kapacitu na vykonávanie účinnej kontroly príjmov a výdavkov politických strán, a to nielen počas kampane, ale aj po ukončení volebného procesu.

X. MÉDIÁ

A. MEDIÁLNE PROSTREDIE

Rôzne zdroje informácií vrátane verejnoprávnych a komerčných rozhlasových a televíznych staníc, tlačených médií a množstva online médií ponúkajú spolu množstvo názorovo rozličného obsahu a postojov k rôznym otázkam. Televízia a online spravodajské médiá predstavujú primárne zdroje informácií. Hoci je mediálne prostredie rôznorodé, je ovplyvnené niekoľkými pretrvávajúcimi problémami, ktoré podkopávajú dôveru verejnosti a sponchybujú schopnosť médií poskytovať presné a vyvážené spravodajstvo.⁵⁴

Jedným z dlhodobých problémov je nedostatočná redakčná nezávislosť a finančná autonómia verejnoprávneho vysielateľa, ktorým je Rozhlas a televízia Slovenska (RTVS). Napriek predchádzajúcim odporúčaniam ODIHR Národná rada SR neprehodnotila postupy menovania

⁵⁰ Transparency International v [analýze](#) zverejnenej krátko pred voľbami usúdila, že transparentnú kampaň viedli len tri strany, PS, SaS a Kresťanskodemokratické hnutie (KDH). Naproti tomu, spomedzi väčších politických strán, boli kampane OĽaNO a SMER-SD sa dali charakterizovať ako netransparentné. Článok 7 ods. 3 [Dohovoru OSN proti korupcii](#) zaväzuje zmluvné štáty, aby prijali opatrenia na zlepšenie transparentnosti financovania volebných kampaní a politických strán.

⁵¹ Zákon vyžaduje zverejniť všetky zdroje financovania presahujúce 1 246 eur (ekvivalent dvoch minimálnych mesačných plátov).

⁵² Pozri článok 14 [Odporúčania Rady ministrov Rady Európy 2003\(4\)](#), v ktorom sa stanovuje, že „štáty by mali zabezpečiť nezávislé monitorovanie financovania politických strán a volebných kampaní“.

⁵³ Viacerí účastníci rozhovorov ocenili prácu občianskej spoločnosti na monitorovaní a podávaní správ o financovaní politických strán a volebných kampaní a vyjadrili želanie vidieť rovnakú úroveň dohľadu a komunikácie zo strany zodpovedných štátnych orgánov.

⁵⁴ Pre posúdenie mediálneho prostredia si pozrite správu EUI 2023 Centra pre pluralitu a slobodu médií [Monitoring Media Pluralism in the Digital Era – Country Report Slovakia](#), ďalej správu [Nations in Transit Slovakia country report 2023](#), správu Reuters Institute [Digital News Report 2023](#) a správu [Globsec Trends 2023](#). Pozri aj [vyhlásenie](#) Zástupcu OBSE pre slobodu médií z 9. júna 2023.

generálneho riaditeľa RTVS ani jej dozorného orgánu. Verejnoprávna RTVS tak naďalej zostáva zraniteľná voči potenciálnemu neprimeranému vplyvu vládnucej väčšiny. Vo februári 2023 bol novelizovaný Zákon o RTVS, ktorý nahradil model založený na koncesionárskych poplatkoch priamym financovaním zo štátneho rozpočtu vo forme zákonného podielu na HDP krajiny.⁵⁵ Po týchto voľbách sa však nová vláda rozhodla znížiť časť rozpočtu prideleného verejnoprávnemu vysielateľovi o 30 percent.⁵⁶ Rozhodnutie zrušiť mechanizmus koncesionárskych poplatkov kritizovali viaceré zainteresované strany v mediálnej sfére, čiastočne z dôvodu uvádzaného nedostatku riadneho procesu verejných konzultácií, okrem iného aj so samotným vedením RTVS. Nezávislosť a sloboda tvorby programu sú úzko spojené s požiadavkou, aby sa verejnoprávny rozhlas a televízia mohli spoľahnúť na primeraný systém financovania s cieľom zabezpečiť ich ekonomickú udržateľnosť.⁵⁷

Ako sme už v minulosti odporúčali, v záujme posilnenia nezávislosti verejnoprávného rozhlasu a televízie by sa mali prehodnotiť postupy menovania členov rady RTVS a generálneho riaditeľa. Rozhodnutia o modeli financovania by sa mali prijímať na základe inkluzívnych konzultácií so všetkými príslušnými zainteresovanými stranami.

Bezpečnosť novinárov a ich možnosť pracovať v úplnej slobode zdôraznili účastníci rozhovorov ODIHR EAM ako ďalší kľúčový faktor.⁵⁸ Mnohí aktéri ocenili nedávnu nezávislú iniciatívu novinárov zameranú na zvýšenie bezpečnosti pracovníkov médií prostredníctvom platformy na oznamovanie verbálnych a fyzických útokov na novinárov, ktorá zároveň umožňuje prístup k právnej pomoci.⁵⁹ Pozitívnymi krokmi sú aj iniciatívy ministerstva kultúry na ochranu novinárov a prijatie záväzkov v oblasti slobody médií a bezpečnosti novinárov zo strany vlády SR.⁶⁰ Napriek týmto príslubom a existujúcim ochranným mechanizmom sú však novinári naďalej terčom verbálnych útokov, hrozieb a očierňujúcich a ohováračských kampaní, najmä na sociálnych sieťach.⁶¹

Na podporu slobody prejavu a médií a zabezpečenie bezpečného pracovného prostredia by sa mali plne uviesť do praxe a dôsledne presadzovať opatrenia na ochranu novinárov. Mohli by sa zvážiť vhodné dodatočné ochranné opatrenia vrátane mechanizmov včasného varovania a rýchlej reakcie.

⁵⁵ Centrum pre pluralitu médií a slobodu médií Európskeho univerzitného inštitútu vo svojej správe [Monitoring Media Pluralism in the Digital Era - Country Report: Slovakia](#) z júna 2022 vyzvalo na dostatočné, stabilné a spoľahlivé financovanie RTVS, a to aj prostredníctvom zvýšených koncesionárskych poplatkov. V decembri 2022 MEMO 98 [kriticky posúdilo](#) v danom čase plánovaný krok upustenia od koncesionárskych poplatkov z dôvodu absencie širšej verejnej diskusie o tejto otázke, ale aj z obavy, že odkázanosť na financovanie z verejných zdrojov by urobilo RTVS nie viac, ale naopak menej nezávislou od akéhokoľvek možného politického vplyvu.

⁵⁶ Rozpočet sa znížil z 0,17% na 0,12% HDP, resp. zo 186 mil. eur na 131 mil. eur (30% z celkového rozpočtu). [Kritizovali](#) to viacerí domáci a medzinárodní aktéri.

⁵⁷ Článok 26 [odporúčania CM CM/Rec \(2012\)1 Rady Európy o správe a riadení verejnoprávných médií](#) stanovuje, že model financovania verejnoprávných médií „nemožno použiť na uplatnenie redakčného vplyvu alebo ohrozenie inštitucionálnej autonómie (týchto médií)“. [Uznesenie](#) Európskeho parlamentu z roku 2021 tiež vyzýva členské štáty EÚ, aby „zabezpečili stabilné, otvorené, transparentné, udržateľné a primerané financovanie verejnoprávných médií na viacročnom základe s cieľom zaručiť ich nezávislosť od vládnych, politických a trhových tlakov, a tým zabezpečiť rozmanité európske mediálne prostredie“.

⁵⁸ Pozri upozornenia týkajúce sa bezpečnosti novinárov na Slovensku hlásené prostredníctvom [Platformy Rady Európy na podporu ochrany žurnalistiky a bezpečnosti novinárov](#).

⁵⁹ Pozri iniciatívu [bezpecna.zurnalistika.sk](#)

⁶⁰ Pozri [Akčný plán iniciatívy za otvorené vládnutie na roky 2024 - 2026](#). Iniciatívy Ministerstva kultúry predpokladajú okrem iného medzirezortnú spoluprácu na vypracovaní implementačného plánu odporúčaní na zvýšenie bezpečnosti novinárov vrátane vytvorenia kontaktných miest v rámci polície v súlade s [odporúčaním Európskej komisie 2021/1534](#).

⁶¹ Tieto obavy boli zdôraznené v správe o krajine 2023 EUI Centre for Media Pluralism and [Media Freedom Monitoring Media Pluralism in the Digital Era – Slovakia Country Report](#) z roku 2023 Freedom House [Nations in Transit Slovakia Country Report](#) a analýze Medzinárodného tlačového inštitútu o [Media Capture in Slovakia](#).

B. PRÁVNÝ A REGULAČNÝ RÁMEC

Ústava zakotvuje slobodu prejavu a právo vyhľadávať, prijímať a šíriť myšlienky a informácie. Hoci sa v máji 2023 v NR SR diskutovalo o zmenách trestného zákonníka, ktoré stanovujú zníženie trestu odňatia slobody, a napriek tomu, že obvinenia z ohovárania v posledných rokoch nevedli k odsúdeniu, ohováranie zostáva trestným činom, čo je v rozpore s medzinárodnými normami.⁶²

Ohováranie a urážky na cti by mali byť dekriminalizované v prospech riešenia v rámci občianskoprávných opravných prostriedkov.

Zásadná reforma mediálnej legislatívy nadobudla účinnosť v auguste 2022 po prijatí dvoch nových zákonov, Zákona o mediálnych službách a Zákona o publikáciách. Nový regulačný rámec, určený najmä na prispôsobenie právnych predpisov ekosystému digitálnych médií, vyžaduje, aby sa online periodické publikácie a webové portály zaregistrovali na ministerstve kultúry. Pozitívnym faktom je, že nové zákony tiež zvýšili transparentnosť vlastníctva a financovania médií tým, že požadovali, aby mediálne domy zverejňovali tieto informácie, a rozšírili ochranu informačných zdrojov, aby zahŕňala aj online médiá. Pozmeňujúce a doplnujúce návrhy na poslednú chvíľu však zaviedli kontroverzný inštitút „práva na vyjadrenie“. Poskytuje možnosť požiadať o opravu nielen nesprávnych alebo neúplných skutkových vyhlásení, ktoré ovplyvňujú česť, dôstojnosť, súkromie alebo povesť osoby, ale aj o reakciu na názory a hodnotové úsudky založené na takýchto sporných nárokoch. Toto ustanovenie, ktoré kritizovali aj mediálni odborníci, neprispieva k ochrane slobody médií.⁶³

Podľa Zákona o mediálnych službách Rada pre mediálne služby (RMS) pri výkone funkcií dohľadu nad médiami nahradila Radu pre vysielanie a retransmisiiu. V titulu tejto funkcie RMS monitorovala predvolebnú kampaň v televíznych a rozhlasových reláciách a dostala desať sťažností v súvislosti s pokrytím volieb elektronickými médiami. RMS informovala ODIHR EAM, že podané sťažnosti sa vybavujú v rámci 90-dňovej zákonnej lehoty. Dlhé lehoty na preskúmanie sťažností týkajúcich sa médií vyvolávajú otázky týkajúce sa včasnosti právnej nápravy a možnosti účinných opravných prostriedkov.

Na zabezpečenie účinnej nápravy by mal zákon poveriť Radu pre mediálne služby, aby vhodným spôsobom posudzovala akékoľvek sťažnosti súvisiace s médiami v kontexte volebnej kampane.

Boli to prvé voľby od zavedenia zákona EÚ o digitálnych službách, ktorý vyžaduje, aby platformy sociálnych médií dostupné v členských štátoch EÚ bojovali proti dezinformáciám a nenávisťným prejavom a urýchlene odstraňovali nezákonný obsah. V rámci digitálnej oblasti zákon zveruje RMS zodpovednosť za sledovanie a predchádzanie šíreniu škodlivého a nezákonného obsahu online.

Od júna 2022 sú technologické spoločnosti tiež viazané samoregulačnými štandardami podľa Kódexu postupov EÚ proti šíreniu dezinformácií. RMS na základe svojho vlastného monitorovania a vykazovania iných štátnych inštitúcií nadviazala kontakt s platformami sociálnych médií s cieľom zabezpečiť efektívne uplatňovanie komunitných noriem a štandardov platforiem pre nezákonný obsah vrátane materiálov vytvorených pomocou technológií umelej inteligencie (AI). Napriek nadviazaniu spolupráce so spoločnosťami prevádzkujúcimi sociálne siete, monitorovacím snahám špecializovaných útvarov v rámci štátnych inštitúcií, najmä polície, a niekoľkým projektom zameraným na overovanie faktov a monitorovacím projektom, objem manipulatívneho a škodlivého obsahu šíreného rozsiahlym dezinformačným ekosystémom prostredníctvom sociálnych sietí a iných online zdrojov zostal aj naďalej vysoký.

⁶² Pozri [tlačovú správu](#) zástupcu OBSE o slobode médií z júna 2023, odsek 47 [všeobecného komentára 34](#) Rady OSN pre ľudské práva z roku 2011, [rezolúciu Parlamentného zhromaždenia Rady Európy 1577 \(2007\) k dekriminalizácii ohovárania](#) a jej [Odporúčanie 1814 \(2007\)](#) a [Biškekскую deklaráciu OBSE z roku 2003](#).

⁶³ Pozri [pripomienky](#) a [vyhlásenia](#) Zástupcu OBSE pre slobodu médií o reformných iniciatívach týkajúcich sa inštitútu práva na odpoveď.

Kapacity a koordinácia štátnych inštitúcií a komunikácia so sociálnymi sieťami s cieľom účinne bojovať proti dezinformáciám by sa mohla ďalej posilniť. Preventívne opatrenia by mohli uprednostniť zvyšovanie povedomia a podporu mediálnej gramotnosti a zároveň sa vyhnúť obmedzeniam slobody prejavu a prístupu k informáciám. Mohla by sa zachovať a ďalej posilniť spolupráca organizácií občianskej spoločnosti, overovateľov faktov, špecializovaných výskumníkov a médií so štátnymi inštitúciami.

C. MEDIÁLNE POKRYTIE VOLEBNEJ KAMPANE

Médiá poskytli rozsiahle spravodajstvo o voľbách v online aj tradičných médiách, prostredníctvom informácií o politických stranách a kandidátoch, volebných programoch a aktivitách.

Zákon o volebnej kampani upravuje správanie rozhlasu a televízie médií a stanovuje podrobné pravidlá plateného a bezplatného vysielacieho času. V súlade so svojimi požiadavkami verejnoprávny vysielateľ poskytol všetkým 25 kandidujúcim stranám možnosť zúčastniť sa na televíznych debatách a vysielaných rozhovoroch s kandidátmi, čím splnil svoje verejnoprávne poslanie. Súkromné celoštátne televízie, TV Markíza, TV JOJ a TA3 tiež ponúkli kandidujúcim stranám možnosť zapojiť sa do televíznych diskusných programov.⁶⁴ Strana SMER-SD však televíziu Markíza obvinila zo zaujatosti a bojkotovala volebné debaty organizované na tomto kanáli. Strana tiež odmietla rozhovory s Denníkom N, denníkom SME a so spravodajským portálom Aktuality.sk. Niektoré ďalšie strany v dôsledku nedôvery tiež odmietli poskytovať rozhovory a spolupracovať s vybranými médiami. Niektoré médiá sa tiež rozhodli, že nebudú viesť rozhovory s volebnými kandidátmi, ktorých považovali za antidemokratických a používajúcich nenávisťnú a diskriminačnú rétoriku. Nedôvera a vzájomné vylúčenia ilustrujú napätý a zhoršujúci sa vzťah medzi médiami a politickými aktérmi.

Mediálne pokrytie kampane v online priestore bolo rovnako rozsiahle a rôznorodé a poskytovalo používateľom širokú škálu informácií. Avšak v porovnaní s tradičnými médiami boli online médiá, vrátane sociálnych sietí, častejšie náchylné na šírenie radikalizovaných názorov a niekedy aj toxických alebo manipulatívnych príbehov vrátane obsahu, ktorý sa pokúšal podkopať dôveru v demokratické inštitúcie a verejných činiteľov, právny štát, volebný proces a nezávislosť médií.⁶⁵

XI. POZOROVANIE VOLIEB

Zákon o voľbách umožňuje občanom a medzinárodným pozorovateľom sledovať proces hlasovania a sčítania hlasov, čo prispieva k celkovej transparentnosti. Napriek predchádzajúcemu odporúčaniu ODIHR a v rozpore s osvedčenými postupmi však zákon neupravuje ďalšie podrobnosti týkajúce sa pozorovania iných fáz volebného procesu alebo postavenie a práva pozorovateľov.⁶⁶

Hoci neexistuje formálny akreditačný mechanizmus pre pozorovateľov, členovia misie ODIHR EAM získali prístup ku všetkým aspektom tohto procesu a ťažili z dobrej spolupráce so všetkými inštitúciami a zainteresovanými stranami. Limitovaná možnosť stretnutí so ŠKV a MV obmedzili priestor na

⁶⁴ Verejnoprávni a súkromní vysielatelia poskytli tlmočenie do posunkovej reči, aby zabezpečili prístupnosť diskusií pre divákov so sluchovým postihnutím.

⁶⁵ Pozri správu Globsec o predvolebnom [monitoringu siete Facebook v slovenskom informačnom priestore](#) a dvojtyždennú [správu Infosecurity.sk o nastupujúcich trendoch v oblasti dezinformácií, september 2023](#).

⁶⁶ Odseku 8 [Kodanského dokumentu OBSE](#) z roku 1990 stanovuje, že „prítomnosť zahraničných aj domácich pozorovateľov môže posilniť volebný proces“. Odseky II.3.2.a-b [Kódexu dobrej praxe](#) stanovujú, že „pozorovatelia by mali mať čo najširšiu možnosť zúčastniť sa na činnosti pozorovania volieb“ a že „pozorovanie sa nesmie obmedzovať na samotný deň konania volieb [...]. Musí sa umožniť prípadné zisťovanie, či k nezrovnalostiam došlo pred voľbami, počas nich alebo po nich.“

komplexné a otvorené diskusie. Obe inštitúcie však spoločne a bezodkladne riešili všetky otázky EAM prostredníctvom písomných odpovedí.

Legislatíva by sa mala upraviť tak, aby zákon občanom a medzinárodným pozorovateľom výslovne a jednoznačne umožňoval prístup ku všetkým fázam volebného procesu v súlade so záväzkami OBSE.

Organizácia Agora Election Observation nasadila medzinárodnú volebnú pozorovateľskú misiu zameranú najmä na účasť mládeže vo voľbách.⁶⁷ Nezaregistrovali sme žiadne celoštátne snahy o pozorovanie volebného procesu zo strany občanov.

XII. ÚČASŤ NÁRODNOSTNÝCH MENŠÍN

Na základe sčítania ľudu v roku 2021 sa viac ako 18 percent obyvateľov identifikuje ako príslušníci národnostných menšín, pričom najväčšie skupiny tvoria Maďari a Rómovia.⁶⁸ Práva menšín sú zakotvené v ústave vrátane práva používať menšinové jazyky vo vzdelávaní a úradnej komunikácii a zúčastňovať sa na rozhodovacích procesoch týkajúcich sa národnostných menšín. Obce poskytujú oficiálne informácie vrátane informácií pre voličov a pozvánok na hlasovanie vo voľbách v menšinových jazykoch v lokalitách, kde menšiny tvoria minimálne 20 percent obyvateľov.

Hoci programy niektorých politických strán obsahovali pozitívne opatrenia zamerané na národnostné menšiny, téma inklúzie menšín, najmä Rómov, sa často riešila negatívnym a stereotypným spôsobom. Rómovia boli častým terčom znevažujúcich komentárov, urážok a nenávistných poznámok v prejavoch v rámci kampane, na sociálnych sieťach a na billboardoch.⁶⁹ Niekoľko účastníkov rozhovorov s ODIHR EAM vyjadrilo znepokojenie vzhľadom na frekvenciu a závažnosť takýchto útokov.⁷⁰ Takáto rétorika a diskriminačné praktiky sú v rozpore so záväzkami OBSE a medzinárodnými normami.⁷¹

Politickí aktéri vrátane politických strán a kandidátov vo voľbách by sa mali vo svojich kampaniach zdržať akejkoľvek rétoriky diskriminačnej alebo nenávistnej povahy zameranej na menšiny a iné zraniteľné skupiny, ktorá by mohla viesť k neznášanlivosti a porušovaniu základných občianskych a volebných práv. Zodpovedné orgány by mali takéto prípady bezodkladne prešetriť a proaktívne viesť kampane na zvyšovanie povedomia medzi politickými stranami a voličmi.

Je pozitívnym faktom, že účastníci rozhovorov zaznamenali trend postupného nárastu v počte volebných kandidátov z radov menšín, pričom zaznamenali väčšiu otvorenosť hlavných politických

⁶⁷ Pozri [Predbežné vyhlásenie](#) volebnej pozorovateľskej misie Agora.

⁶⁸ Na základe posledného [sčítania obyvateľstva](#) SR sa 422 065 osôb (7,75%) identifikuje ako Maďari a 67 179 (1,23%) ako Rómovia. Podľa [Atlasu rómskych komunit z roku 2019](#), ktorý zverejnil Splnomocnenec vlády pre rómske komunity, žilo na Slovensku vyše 440 000 Rómov.

⁶⁹ Splnomocnenec vlády pre rómske komunity [apeloval](#) na politické strany, aby v kampani nezneužívali zraniteľnú situáciu Rómov. Splnomocnenec tiež zopakoval, že rómska občianska spoločnosť [vyzýva](#) Republiku a ĽSNS, aby odstránili netolerantné protirómske billboardy a videá, ktoré označujú Rómov za „asociálov“ a „parazitov“. Podľa účastníkov rozhovorov s ODIHR EAM neboli predmetné billboardy a videá odstránené.

⁷⁰ V odseku 18 [Záverečných pripomienok k Trinástej pravidelnej správe o Slovensku zo septembra 2022](#) Výbor OSN pre odstránenie rasovej diskriminácie vyjadril obavy „z pretrvávajúcich nenávistných prejavov v médiách a na internete a z používania rasistického politického diskurzu medzi politikmi, ktorý je nasmerovaný proti etnickým menšinám, najmä Rómom“. [Správa Európskej komisie proti rasizmu a intolerancii z decembra 2020 o Slovenskej republike \(šiesty monitorovací cyklus\)](#), v bode 33 vyjadrila znepokojenie nad nárastom nenávistných prejavov zameraných na etnické menšiny vrátane Rómov.

⁷¹ V odseku 40 Kodanského dokumentu OBSE z roku 1990 sa uvádza, že „zúčastnené štáty jasne a jednoznačne odsudzujú totalitarizmus, rasovú a etnickú nenávisť, antisemitizmus, xenofóbiu a diskrimináciu voči komukoľvek... v tejto súvislosti uznávajú aj konkrétne problémy Rómov... deklarujú svoj pevný zámer zintenzívniť úsilie v boji proti týmto javom vo všetkých ich formách.“ Pozri tiež článok 6 Rámcového dohovoru o ochrane národnostných menšín (FCNM) a článok 7 Medzinárodného dohovoru o odstránení všetkých foriem rasovej diskriminácie (ICERD).

strán umožniť členom menšín kandidovať, a zároveň vyššiu úroveň dôvery a pripravenosť samotných kandidátov viesť kampaň založenú skôr na volebnom programe ako výlučne na menšinovej agende. Maďarská a rómska menšina boli zastúpené najmä prostredníctvom strán ako Maďarské fórum, Aliancia, Modrí, Most-Híd a Princíp, ale boli aj na kandidátnych listinách mainstreamových politických strán, najmä OĽaNO.

V týchto voľbách sa znovu objavili obavy týkajúce sa možného kupovania hlasov v rómskych oblastiach. Polícia vyšetrovala niekoľko obvinení z volebnej korupcie (pozri *Sťažnosti a odvolania*). Sľub OĽaNO v rámci kampane týkajúci sa vyplatenia sumy 500 eur každému voličovi, ktorý sa zúčastnil týchto volieb, mnohí vnímali ako jasný stimul pre voličov zo znevýhodnených komunít. Tieto prísľuby niektorí účastníci rozhovorov s ODIHR EAM kritizovali ako nezodpovedné a manipulatívne voči zraniteľným skupinám.

XIII. RIEŠENIE VOLEBNÝCH SPOROV

Zákon nestanovuje konkrétne mechanizmy riešenia sporov súvisiacich s voľbami. S výnimkou prípadov registrácie voličov a kandidátov zákon nepredpokladá žiadne skrátené lehoty.⁷² Absencia skrátených lehôt na podávanie sťažností a podnetov v súvislosti s voľbami môže mať za následok zdĺhavé rozhodovanie, neposkytnutie včasnej a účinnej nápravy, čo je v rozpore s medzinárodnými štandardmi a osvedčenými postupmi.⁷³

Sťažnosti a podnety súvisiace s kampanou možno podať na MV a ŠKV, ale neexistujú jasné usmernenia na vybavovanie sťažností ani rozdelenie zodpovednosti medzi oboma orgánmi. Vo všeobecnosti je odvolacou inštanciou proti rozhodnutiam ŠKV správny súd; rozhodnutia ŠKV o pokutách za porušenie pravidiel politického obsahu a financovania kampane však nepodliehajú odvolaniu, čo je v rozpore so záväzkami OBSE.⁷⁴ MV 1. októbra informovalo misiu ODIHR EAM, že ŠKV dostala niekoľko sťažností a podnetov týkajúcich sa volebnej kampane a že tieto sa budú riešiť v nasledujúcich mesiacoch. Niektoré sťažnosti a oznámenia, ktoré nespádajú do mandátu ŠKV, boli postúpené okresným úradom spadajúcim pod MV a iným zodpovedným inštitúciám, aby podnikli ďalšie kroky.⁷⁵ Orgány riadiace voľby nevedú registre podnetov a sťažností a rovnako nie sú k dispozícii súhrnné verejné informácie o sťažnostiach a podnetoch prijatých a posudzovaných na rôznych úrovniach volebnej správy, čo znižuje transparentnosť.

Právne predpisy by sa mali prehodnotiť tak, aby nielen poskytovali primerané skrátené lehoty na riešenie volebných sporov, ale aby zároveň obsahovali jasné usmernenia na riešenie podnetov zo strany orgánov volebnej správy a riadenia a iných orgánov. Všetky rozhodnutia ŠKV týkajúce sa volieb by mali podliehať preskúmaniu súdov.

Proti výsledkom volieb sa možno odvolať na Ústavnom súde do desiatich dní od ich vyhlásenia. Zákon nestanovuje žiadne zrýchlené konanie v prípade rozhodovania o takýchto odvolaniach; táto skutočnosť

⁷² Odvolania súvisiace s voľbami spadajú do všeobecnej 60-dňovej lehoty na riešenie správnych sporov.

⁷³ V odseku 5.10 [Kodanského dokumentu OBSE](#) z roku 1990 sa uvádza, že „každý bude mať účinný opravný prostriedok voči správnym rozhodnutiam tak, aby bolo zaručené rešpektovanie základných práv a zabezpečená právna integrita.“ V článku 13 [Európskeho dohovoru o ľudských právach](#) sa stanovuje, že „každý, ktorého práva a slobody stanovené v tomto Dohovore sú porušené, má účinný prostriedok nápravy pred vnútroštátnym orgánom bez ohľadu na to, či bolo toto porušenie spáchané osobami konajúcimi v úradnej funkcii.“ Usmernenie II 3.3 písm. g) [Kódexu dobrej praxe](#) Benátskej komisie z roku 2002 odporúča, aby lehoty na podávanie a rozhodovanie o volebných sťažnostiach boli krátke (tri až päť dní na prvej inštancii).

⁷⁴ Pozri odsek 5.10 [Kodanského dokumentu OBSE z roku 1990](#).

⁷⁵ Kontaktované okresné úrady spadajúce pod MV informovali členov misie ODIHR EAM, že v prípade potvrdenia porušenia začali konanie o uložení správnych sankcií, avšak bez skráteného konania.

preto nezaručuje včasnú nápravu.⁷⁶ Právo odvolať sa majú len politické strany zúčastnené vo voľbách a v rozpore s osvedčenými postupmi z praxe zákon nevyžaduje, aby Ústavný súd uskutočnil verejné pojednávanie, ktorého by sa zúčastnili účastníci konania.⁷⁷

Lehoty na rozhodovanie o sťažnostiach a podnetoch týkajúcich sa výsledkov volieb by sa mali prehodnotiť s cieľom chrániť právo na účinnú nápravu. V súlade s osvedčenými postupmi z praxe by sa malo zvážiť zaručenie práva voličov podávať odvolanie proti výsledkom volieb, ako aj zabezpečenie práva na verejné pojednávanie za účasti účastníkov konania pri rozhodovaní o odvolaniach proti výsledkom volieb.

1. októbra polícia oznámila, že dostala 123 sťažností a podnetov týkajúcich sa volebného procesu, pričom 93 z nich sa týkalo samotného dňa konania volieb. Polícia posúdila päť podnetov prijatých počas kampane a šesť v deň konania volieb ako potenciálnu trestnú činnosť, ktorá zahŕňala nákup hlasov a trestný čin ohovárania. Polícia 16. októbra obvinila troch ľudí z volebnej korupcie vrátane podplácania voličov v rómskej osade.

XIV. DEŇ KONANIA VOLIEB

V súlade s metodikou ODIHR misia ODIHR EAM nevykonávala systematické a komplexné pozorovanie priebehu volieb. V deň konania volieb navštívil tím ODIHR EAM obmedzený počet volebných miestností. Proces hlasovania prebiehal hladko, členovia OKVK boli oboznámení so svojimi povinnosťami a riadili proces efektívnym spôsobom. Misia zaznamenala niektoré menšie procesné nezrovnalosti. Tieto situácie zahŕňali prípady nedostatočnej ochrany tajného hlasovania v dôsledku nevhodného umiestnenia zásteny v hlasovacej miestnosti a niektoré OKVK, ktoré systematicky nekontrolovali, či boli všetky nevyužité hlasovacie lístky umiestnené do určeného koša.

Právne ustanovenia o utajení hlasovania vo voľbách by mali byť zabezpečené pre všetkých voličov a mala by ich presadzovať každá OKVK.

Približne polovica volebných miestností, ktoré navštívili členovia monitorovacej misie, nebola prístupná voličom so zníženou pohyblivosťou.⁷⁸ Tieto zistenia sú v súlade s výsledkami prieskumu architektonickej prístupnosti volebných miestností v roku 2022, ktorý uskutočnil Úrad komisára pre osoby so zdravotným postihnutím.⁷⁹ Zákon a pokyny ŠKV stanovujú určité úpravy na uľahčenie účasti

⁷⁶ Ustanovenia článku 162 Zákona o ústavnom súde sú nejasné v tom, či je stanovená 90-dňová lehota určená Ústavnému súdu na samotné rozhodnutie o sťažnosti alebo na rozhodnutie o prípustnosti návrhu na začatie konania. Ústavný súd informoval členov misie ODIHR EAM, že odvolania týkajúce sa výsledkov volieb by mali byť vo všeobecnosti rozhodnuté do 90 dní, ale uznal, že táto lehota nie je pre súd záväzná. Novozvolený parlament musí mať podľa zákona ustanovujúcu schôdzu najneskôr do 30 dní po vyhlásení výsledkov volieb. Usmernenie II 3.3 písm. g) [Kódexu dobrej praxe](#) odporúča, aby sa v porovnaní s krátkymi lehotami na preskúmanie volebných sťažností venovalo na prípravu rozhodnutí „trochu viac času“ len Najvyššiemu alebo Ústavnému súdu (odsek 95 Dôvodovej správy).

⁷⁷ [Kódex dobrej praxe](#) stanovuje v časti II.3.3.3.f, že „všetci kandidáti a všetci voliči registrovaní v príslušnom volebnom obvode musia mať právo odvolať sa. Primerané kvórum môže byť uložené pre odvolania voličov týkajúce sa výsledkov volieb.“ Oddiel II.3.3.h [Kódexu dobrej praxe](#) stanovuje, že „musí byť chránené právo žiadateľa na vypočutie zahŕňajúce obidve strany“ a v odseku 100 sa uvádza, že „odvolacie konanie by malo mať súdnu povahu v tom zmysle, že by malo byť chránené právo sťažujúcich sa na konanie, v ktorom sú vypočuté obidve strany“.

⁷⁸ Odsek 41.5 [Moskovského dokumentu OBSE z roku 1991](#) vyzýva účastnícke štáty, aby „podporovali priaznivé podmienky pre prístup osôb so zdravotným postihnutím do verejných budov a služieb“. Článok 29 [Dohovoru OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím](#) vyžaduje, aby štáty „zabezpečili, aby sa osoby so zdravotným postihnutím mohli účinne a plne podieľať na politickom a verejnom živote na rovnakom základe s ostatnými; [...] vrátane práva a príležitosti pre osoby so zdravotným postihnutím voliť a byť zvolené [...] okrem iného tým, že zabezpečia, aby hlasovacie postupy, zariadenia a materiály boli vhodné, prístupné a ľahko zrozumiteľné a použiteľné.“

⁷⁹ Pozrite si [výsledky prieskumu fyzickej prístupnosti volebných miestností](#).

voličov so zdravotným postihnutím vrátane možnosti požiadať o mobilné hlasovanie a asistenciu osoby podľa ich vlastného výberu. Okrem toho väčšina OKVK uľahčila pre osoby s telesným postihnutím hlasovanie mimo volebných miestností pomocou mobilnej hlasovacej urny s cieľom zmierniť nedostatočnú prístupnosť volebných miestností. Tento postup však nereguluje zákon a viacerí účastníci rozhovorov s ODIHR EAM ho kritizovali ako ponižujúci a potenciálne ohrozujúci tajnosť hlasovania. Vo volebných miestnostiach neboli pripravené žiadne nástroje na asistenciu ani dostupné volebné materiály pre voličov so zrakovým postihnutím.

Zodpovedné orgány by mali zvýšiť úsilie o umiestňovanie volebných miestností do primeraných priestorov, ktoré umožnia voličom s telesným postihnutím nezávislý prístup. Mali by sa zväziť ďalšie opatrenia vrátane použitia volebných materiálov v prístupných formátoch a asistenčných pomôcok vo volebných miestnostiach.

Pred týmito voľbami parlament zaviedol povinnosť, aby miestne orgány skenovali a zverejňovali zápisnice s výsledkami volieb zo všetkých OKVK v rámci svojej jurisdikcie na svojich webových stránkach alebo, ak nie sú k dispozícii, na oficiálnych výveskách. Viacerí účastníci rozhovorov vnímali toto ustanovenie ako nadbytočné, pretože obecným orgánom sa nariaďuje, aby zverejňovali iba konečné overené zápisnice s výsledkami OKVK. Aj keď OKVK ešte stále nie sú povinné zverejňovať zápisnice s výsledkami vo volebných miestnostiach a vydávať kópie zápisníc prítomným členom OKVK a pozorovateľom, ako to predtým odporučil ODIHR, zverejnenie zápisníc OKVK obcami poskytuje dodatočnú vrstvu transparentnosti pri sčítaní hlasov, ktorá je základom podrobných výsledkov volebných miestností a súhrnných zápisníc OKVK zverejnených ŠÚ a ŠKV. Ako si overili členovia misie ODIHR EAM, všetky obce po vyhlásení konečných výsledkov zverejnili zápisnice s výsledkami OKVK a ŠÚ zverejnil zápisnice s výsledkami OKV spolu s konečnými výsledkami volieb.

ŠÚ začal zverejňovať priebežné výsledky krátko po uzavretí volebných miestností. Priebežné výsledky boli rozčlenené podľa okresov a aktualizované v desaťminútových intervaloch. Konečné výsledky volieb v členení podľa obcí vyhlásila ŠKV a zverejnil ich ŠÚ 1. októbra.⁸⁰ Po prvýkrát bolo možné extrahovať výsledky hlasovania zo zahraničia, pretože boli vykazované prostredníctvom samostatných zápisníc OKVK z vyčlenenej OKV, čo prispelo k transparentnejšiemu a dohľadateľnému procesu sčítania hlasovacích lístkov zaslaných poštou.

XV. ODPORÚČANIA

Tieto odporúčania, uvedené v texte správy, predkladáme s cieľom prispieť k ďalšiemu zlepšeniu konania volieb v Slovenskej republike a podporiť úsilie smerujúce k plnému súladu so záväzkami OBSE a inými medzinárodnými povinnosťami a štandardmi pre demokratické voľby. Tieto odporúčania by sa mali čítať v spojení s predošlými odporúčaniami ODIHR, ktoré stále zostávajú nedoriešené.⁸¹ Legislatívne reformy by sa mali prijímať v dostatočnom predstihu pred voľbami a to formou inkluzívnych konzultácií, vrátane zapojenia občianskej spoločnosti. ODIHR je naďalej pripravený pomáhať orgánom Slovenskej republiky pri ďalšom zlepšovaní volebného procesu a pri riešení odporúčaní uvedených v tejto a predošlých správach.

⁸⁰ Výsledky z jednej OKVK v Prešovskom kraji neboli zahrnuté do konečných výsledkov z dôvodu incidentu, keď jeden člen OKVK vložil do volebnej urny nezverejnený počet dodatočných obálok s hlasovacími lístkami. Proti tomuto členovi OKVK bolo začaté správne konanie.

⁸¹ V odseku 25 [Istanbulského dokumentu OBSE z roku 1999](#) sa všetky účastnícke štáty OBSE zaviazali „urýchlene uplatniť volebné hodnotenie a odporúčania OBSE“. Uplatnenie predchádzajúcich odporúčaní zo [Záverečnej správy o prezidentských voľbách 2019](#) hodnotia členovia ODIHR EAM nasledovne: odporúčanie 16 bolo implementované v plnom rozsahu a odporúčania 4, 8, 15, 19 a 20 boli implementované čiastočne. Odporúčania 8 a 12 zo [Záverečnej správy o parlamentných voľbách v roku 2020](#) boli plne implementované a odporúčania 1, 7, 18 a 21 boli implementované čiastočne.

A. PRIORITNÉ ODPORÚČANIA

1. Kompetencie a činnosti MV a ŠKV by mali byť jasne definované a vymedzené spôsobom, ktorý umožní ŠKV fungovať inštitucionálne a funkčne nezávislým spôsobom.
2. Obmedzenie práva kandidovať na základe trvalého pobytu, odsúdenia za trestný čin, intelektuálneho alebo psychosociálneho postihnutia a nejestvujúca možnosť nezávislej kandidatúry by sa mali prehodnotiť v súlade so záväzkami OBSE, medzinárodnými štandardami a osvedčenými postupmi z volebnej praxe.
3. Mohla by sa zvážiť možnosť zveriť zodpovednosť za finančný dohľad nad kampaňou nezávislému orgánu. Tento orgán by mal mať mandát a dostatočnú kapacitu na vykonávanie účinnej kontroly príjmov a výdavkov politických strán, a to nielen počas kampane, ale aj po ukončení volebného procesu.
4. Malo by sa upustiť od trestnoprávnej zodpovednosti za ohováranie a urážku na cti v prospech občianskoprávných opravných prostriedkov.
5. Právne predpisy by sa mali prehodnotiť tak, aby nielen poskytovali primerané skrátené lehoty na riešenie volebných sporov ale aj obsahovali jasné usmernenia na riešenie podnetov zo strany orgánov volebnej správy a riadenia a iných orgánov. Všetky rozhodnutia ŠKV týkajúce sa volieb by mali podliehať preskúmaniu súdov.
6. Zodpovedné orgány by mali zvýšiť úsilie o umiestňovanie volebných miestností do primeraných priestorov, ktoré umožnia voličom s telesným postihnutím nezávislý prístup. Mali by sa zvážiť ďalšie opatrenia vrátane použitia volebných materiálov v prístupných formátoch a asistenčných pomôcok vo volebných miestnostiach.

B. INÉ ODPORÚČANIA

Pozadie a politický kontext

7. V záujme posilnenia účasti žien na politickom živote by inštitúcie, politické strany a iné zainteresovaní aktéri mali zvýšiť úsilie o riešenie existujúcich rodových stereotypov a znížiť rodové rozdiely prostredníctvom regulačných opatrení a presadzovania záujmov.

Právny rámec

8. S cieľom riešiť zostávajúce medzery a nedostatky vo volebnom zákone by sa zodpovedné orgány mali zapojiť do inkluzívnych a komplexných verejných konzultácií a zaoberať sa v dostatočnom predstihu pred ďalšími parlamentnými voľbami predchádzajúcimi odporúčaniami pozorovateľov a aktérov zainteresovaných vo voľbách.

Riadenie volieb

9. Mali by sa zbierať a zverejňovať rodovo rozčlenené údaje o riadení a organizácii volieb
10. Na posilnenie dôvery verejnosti by sa mohlo zvážiť zavedenie povinného vedenia a zverejňovania zistení nezávislého auditu systému na sčítanie hlasov a spracovanie výsledkov volieb.

Registrácia voličov

11. S cieľom ďalej zvýšiť transparentnosť a posilniť dôveru vo volebný proces by ŠKV mala byť poverená pravidelným zberom údajov a zverejňovaním počtu registrovaných voličov na obecnej, okresnej a celoštátnej úrovni pred dňom konania volieb.

Registrácia kandidátov

12. Zodpovedné orgány by mali upraviť lehotu na odstúpenie a odvolanie kandidátov tak, aby bolo možné s dostatočným predstihom reflektovať dané zmeny na vytlačených hlasovacích lístkoch. S cieľom podporiť možnosť voličov odovzdávať platné a informované preferenčné hlasy by sa mali zlepšiť informácie pre voličov a komunikácia o odstúpení kandidátov prípadne ich odvolaní politickými stranami.
13. Na zvýšenie politickej účasti a zastúpenia žien by sa malo zvážiť prijatie proaktívnych opatrení, ako sú napr. povinné rodové kvóty. Okrem toho by zákon mohol poskytnúť stranám finančné stimuly na podporu účasti žien v ich rozhodovacích orgánoch a na zvýšenie počtu kandidujúcich žien umiestnených na vyšších pozíciách v kandidátnych listinách.

Volebná kampaň

14. S cieľom uľahčiť zmysluplnú participáciu osôb so zdravotným postihnutím by politické strany mali sprístupniť svoje programy, materiály a posolstvá v kampani takýmto osobám. MV by mohlo vypracovať podrobné odporúčania o praktických opatreniach v spolupráci so štátnymi orgánmi a organizáciami občianskej spoločnosti, ktoré sa aktívne podieľajú na presadzovaní práv osôb so zdravotným postihnutím, a zákonodarcovia by mohli zvážiť stimuly pre politické strany, ktoré svoju kampaň sprístupnia týmto osobám.

Financovanie kampane

15. Aby sa zabránilo neprimeranému vplyvu darcov, mohlo by sa zvážiť zníženie súčasného limitu pre dary a prijatie podrobných právnych predpisov týkajúcich sa poskytovania úverov politickým stranám.
16. Predpisy o financovaní politických kampaní tretími stranami by sa mali prehodnotiť tak, aby bola rešpektovaná sloboda prejavu, pričom by sa zároveň ukladali primerané obmedzenia výdavkov tretích strán, aby sa zabránilo neprimeranému skresleniu volebnej kampane.

Médiá

17. Ako sme už v minulosti odporúčali, v záujme posilnenia nezávislosti verejnoprávneho rozhlasu a televízie by sa mali prehodnotiť postupy menovania členov rady RTVS a generálneho riaditeľa. Rozhodnutia o modeli financovania by sa mali prijímať na základe inkluzívnych konzultácií so všetkými príslušnými zainteresovanými stranami.
18. Na podporu slobody prejavu a médií a zabezpečenie bezpečného pracovného prostredia by sa mali plne uviesť do praxe a dôsledne presadzovať opatrenia na ochranu novinárov. Mohli by sa zvážiť vhodné dodatočné ochranné opatrenia vrátane mechanizmov včasného varovania a rýchlej reakcie.

19. Na zabezpečenie účinnej nápravy by mal zákon poveriť Radu pre mediálne služby, aby vhodným spôsobom posudzovala akékoľvek sťažnosti a podnety súvisiace s médiami v kontexte volebnej kampane.
20. Mali by sa ďalej posilniť kapacity a koordinácia štátnych inštitúcií a komunikácia so sociálnymi sieťami s cieľom účinne bojovať proti dezinformáciám. Preventívne opatrenia by mohli uprednostniť zvyšovanie povedomia a podporu mediálnej gramotnosti zatiaľ čo by sa mali vyhýbať obmedzeniam slobody prejavu a prístupu k informáciám. Mohla by sa zachovať a ďalej posilniť spolupráca organizácií občianskej spoločnosti, overovateľov faktov, špecializovaných výskumníkov a médií so štátnymi inštitúciami.

Pozorovanie volieb

21. Legislatíva by sa mala upraviť tak, aby zákon občanom a medzinárodným pozorovateľom výslovne a jednoznačne umožňoval prístup ku všetkým fázam volebného procesu v súlade so záväzkami OBSE.

Participácia národnostných menšín

22. Politickí aktéri vrátane politických strán a kandidátov vo voľbách by sa mali vo svojich kampaniach zdržať akejkoľvek rétoriky diskriminačnej alebo nenávisťnej povahy zameranej na menšiny a iné zraniteľné skupiny, ktorá by mohla viesť k neznášanlivosti a porušovaniu základných občianskych a volebných práv. Zodpovedné orgány by mali takéto prípady bezodkladne prešetriť a proaktívne viesť kampane na zvyšovanie povedomia medzi politickými stranami a voličmi.

Sťažnosti a odvolania

23. Lehoty na rozhodovanie o sťažnostiach a podnetoch týkajúcich sa výsledkov volieb by sa mali prehodnotiť s cieľom chrániť právo na účinnú nápravu. V súlade s osvedčenými postupmi z praxe by sa malo zväžiť zaručenie práva voličov podávať odvolanie proti výsledkom volieb, ako aj zabezpečenie práva na verejné pojednávanie za účasti účastníkov konania pri rozhodovaní o takýchto odvolaniach proti výsledkom volieb.

Deň konania volieb

24. Právne ustanovenia o utajení hlasovania vo voľbách by mali byť zabezpečené pre všetkých voličov a každá OKVK by ich mala presadzovať.

PRÍLOHA: KONEČNÉ VÝSLEDKY⁸²

Počet	Spolu	Percentuálny podiel
Celkový počet OKVK	6 014	100
Celkový počet registrovaných voličov	4 388 872	100
Celkový počet voličov, ktorí sa zúčastnili volieb	3 007 123	68,51
Celkový počet voličov, ktorí hlasovali osobne vo volebných miestnostiach	2 948 344	98,05
Celkový počet voličov, ktorí hlasovali poštou zo zahraničia	58 779	1,95
Celkový počet voličov platných hlasov	2 967 896	98,69

Rozdelenie platných hlasov politickým stranám a pridelenie kresiel v NR SR

#	Názov strany / koalície	Hlasy	%	Počet mandátov v NR SR
1	Pirátska strana – Slovensko	9 358	0,31	
2	Princíp	1 817	0,06	
3	PS	533 136	17,96	32
4	Bežní občania Slovenska	2 401	0,08	
5	OĽaNO a priatelia (OĽaNO a Priatelia: Obyčajní Ľudia (OĽaNO), Nezávislí Kandidáti (NEKA), Nova, Slobodní a Zodpovední, Pačivale Roma, Magyar Szívek a Kresťanská Únia a Za Ľudí)	264 137	8,89	16
6	Komunistická strana Slovenska	9 867	0,33	
7	Maďarské fórum, Občianski demokrati Slovenska, Pre regióny, Rómska koalícia, Demokratická strana (Maďarské fórum, Občianski demokrati Slovenska, Za regióny, Rómska koalícia, Demokratická strana)	3,486	0,11	
8	Vlastenecký blok	1 262	0,04	
9	Modrí, Most - Híd	7 935	0,26	
10	Spravodlivosť	1 335	0,04	
11	Slovenské hnutie obrody	1 332	0,04	
12	SaS	187 645	6,32	11
13	Sme rodina	65 673	2,21	
14	MySlovensko	2 786	0,09	
15	SNS	166 995	5,62	10
16	SMER - SD	681 017	22,94	42
17	HLAS - SD	436 415	14,70	27
18	Aliancia	130 183	4,38	
19	Srdce vlastenci a dôchodcovia - Slovenská národná jednota	2,315	0,07	
20	SDKÚ - DS - Slovenská demokratická a kresťanská únia - Demokratická strana	771	0,02	
21	ĽSNS	25 003	0,84	
22	Demokrati	87 006	2,93	
23	KDH	202 515	6,82	12
24	Karma	2 407	0,08	
25	Republika	141 099	4,75	

⁸² Údaje podľa [konečných výsledkov](#) zverejnených ŠÚ SR.

O ODIHR

Úrad pre demokratické inštitúcie a ľudské práva (ODIHR) je hlavnou inštitúciou OBSE slúžiacou na pomoc zúčastneným krajinám “zabezpečiť úplné zachovávanie ľudských práv a základných slobôd, dodržiavať zásady právneho štátu, presadzovať zásady demokracie a (...) budovať, posilňovať a chrániť demokratické inštitúcie ako i presadzovať toleranciu v celej spoločnosti” (dokument z Helsinského summitu z roku 1992). Toto sa označuje ako ľudskoprávny rozmer OBSE

ODIHR so sídlom vo Varšave vznikol počas Parížskeho summitu v roku 1990 ako Úrad pre slobodné voľby a začal svoju činnosť v máji 1991. O rok neskôr sa zmenil jeho názov tak, aby odzrkadľoval rozšírený mandát, kam patrili aj ľudské práva a demokratizácia. Dnes v ODIHR pracuje viac ako 150 zamestnancov.

ODIHR je poprednou organizáciou v Európe v oblasti **pozorovania volieb**. Každoročne koordinuje a organizuje nasadenie tisícov pozorovateľov s cieľom posúdiť, či sa voľby v regióne OBSE uskutočňujú v súlade so záväzkami OBSE, inými medzinárodnými záväzkami a normami pre demokratické voľby a vnútroštátnymi právnymi predpismi. Jeho jedinečná metodológia umožňuje hĺbkový pohľad na volebný proces v jeho celistvosti. Prostredníctvom asistenčných projektov pomoci pomáha ODIHR zúčastneným štátom zlepšiť ich komplexný volebný rámec.

Medzi **demokratizačné** aktivity úradu patria: právny štát, legislatívna podpora, demokratická správa a riadenie, migrácia a sloboda pohybu a rodová rovnosť. ODIHR každoročne realizuje niekoľko cieľených asistenčných programov, ktoré sa snažia rozvíjať demokratické štruktúry.

ODIHR tiež pomáha zúčastneným štátom pri plnení ich povinností podporovať a chrániť **ľudské práva** a základné slobody v súlade so záväzkami OBSE v ľudskoprávnej oblasti. Tento cieľ ODIHR dosahuje na základe spolupráce s rôznymi partnermi s cieľom podpory vzájomnej súčinnosti, budovania kapacít a poskytovania odborných znalostí v tematických oblastiach vrátane ľudských práv v boji proti terorizmu, posilnenia ochrany ľudských práv obetí obchodovania s ľuďmi, vzdelávania a odbornej prípravy v oblasti ľudských práv, monitorovania a podávania správ o ľudských právach ako aj ľudských práv a bezpečnosti žien.

V oblasti **tolerancie** a **nediskriminácie** ODIHR poskytuje podporu účastníckym štátom pri posilňovaní ich reakcie na trestné činy z nenávisťi a prípady rasizmu, xenofóbie, antisemitizmu a iných foriem neznášanlivosti. Činnosti ODIHR súvisiace s toleranciou a nediskrimináciou sa zameriavajú na nasledujúce oblasti: legislatíva a právne predpisy; odborná príprava orgánov činných v trestnom konaní; monitorovanie, podávanie správ a následné opatrenia v súvislosti s reakciami na trestné činy a incidenty motivované nenávisťou; ako aj vzdelávacie aktivity na presadzovanie tolerancie, úcty a vzájomného porozumenia.

ODIHR poskytuje účastníckym štátom poradenstvo o ich politikách týkajúcich sa **Rómov a Sintov**. Zároveň podporuje budovanie kapacít a vytváranie kontaktov medzi rómskymi a sintskými komunitami a podporuje účasť zástupcov Rómov a Sintov v orgánoch, ktoré majú na starosti tvorbu politik.

ODIHR realizuje všetky činnosti v úzkej koordinácii a spolupráci s účastníckymi štátmi OBSE, inštitúciami OBSE a pracovníkmi OBSE v teréne, ako aj s inými medzinárodnými organizáciami.

Viac informácií je k dispozícii na [webovej stránke](#) ODIHR.